

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10595

ALE LIDER UN BRIV

Asher Schwarzman

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

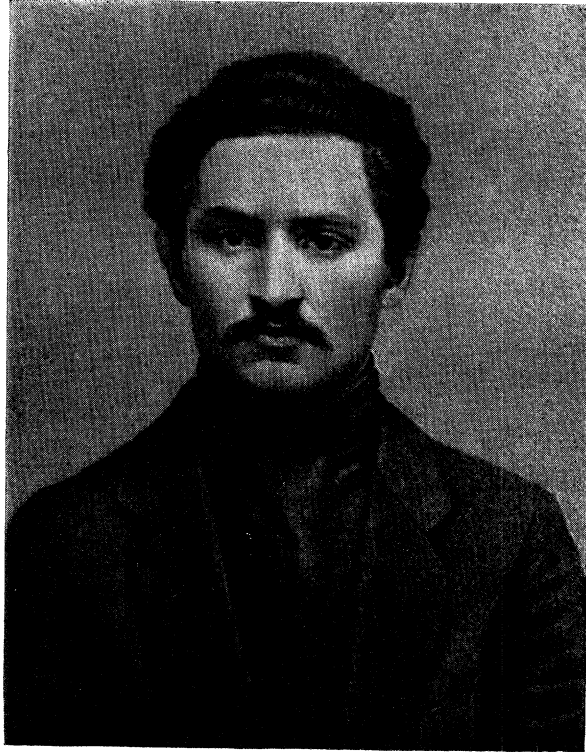
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ש וואַז אַשער וואַז מאַן

און בריוו

מעלובע-פארלאג
פון קינסטלערישער ליטעראטור
מאסקווע — 1961

רעדאקציע און ארבייט-וואָרט פֿון
ארנ ווערנעליס

הילע און טעקסט-צייכענונגען פֿון
ג. קראווצוואַ

ווינט, זייער ווינט איז שוין איצט פון אונדז דאָס יאָר
1919, ווען איז א הייסן אווגוסט-טאָג איז אפ א פעלד לעבן
שטעטלעך סארנע געפאלן איז שלאכט דער קאוואלעריסט
פונעם באָגונער פּאַלק אָשער שווארצמאן. אומענדלעך ווינט
איז שוין יענער טרויעריקער טאָג. אָבער טוט נאָר א טראכט:
ווען אָשער וואָלט דעמלט לעבן געבליבן, וואָלט ער הנינט
אלט געווען עטוואָס מער פון זיבעציק יאָר.

זיין ליטערארישע טעטיקייט כאפט ארום בלויז איין יאָר-
צענדליק, ווען ער האָט געלעבט ניט אינ קאבינעט-שמילקייט,
נאָר אינ קאזארמע, אינ זאָטל, אינ טראנשייען, אָדער, בעשאס
ער איז פרי געווען פון מיליטער-דינסט, אונטערוועגנס, אינ
פארשיידענע שטעט און שטעטלעך. איבערגעלאָזט האָט ער
אונדז עטלעכע און זעכציק קורצע לידער. דאָס בוך זינט
אינ דוכט זיך, דאָס סאמע דינסטע צווישן אלע „געזאמלטע
ווערק“ אינ דער יודישער ליטעראטור. נאָר דאָ, טאקע אינ
אָט דעם ביכל, וועט איר געפינען דעם אורקוואל פון דער
הינטציטיקער יודישער סאָוועטישער פּאָעזיע. פון די דאָזיקע
זינטלעך האָט זיך דאָס ערשטע מאָל אינ דער יודישער ליטע-
ראטור דערטראָגן דער אומרויקער גלאָקן-קלונג, וואָס האָט
גערופן פארטיידיקן דאָס סאָציאליסטישע הימלאנד. פונדא-

נענן האָט זיך דערטרָגן די שווע פונ טרנהנט צו דער סאָ-
ציאליסטישער רעוואָלוציע.

... שוואַרצמאַן — דאָס איז די „לעגענדארע קינדהנט“ פון
דער סאָוועטישער יודישער פּאָעזיע.

אינ פערנאָד פונ רעאקציע נאָך דער רעוואָלוציע פונ
1905 יאָר האָט זיך אינ אונדזער דיכטונג איינטאָניק אונ
נונדע געגאָסן, ווי א דריבנער הארבסטיקער רעגן, דאָס
וויינענדיקע קלאַנג-ליד פונ די קליינבירגערלעכע „ראַמאנטי-
קער“, וועלכע האָבן מיט אקשאַנעס זיך אָפגעקערט פונעם
רעאלן לעבן און געשלעפט דעם ליינער „צוריק אינ בעם-
מערעש ארניג“. עם פלעגט זיך אָפט אפילע שוינ דאכטן,
אז דעם דעקאדענטישן, נאציאָנאַל-באגרענעצטן שטראַם
האָט זיך סאָפּקאָלסאָפּ איינגעגעבן פארפלייצן דאָס לעבע-
דיקע וואָרט פונ די ערשטע פראַלעטארישע יודישע דיכטער
ווינטשעווסקי, באַוושאָווער, עדעלשטאַט... נאָר אָט זיינע
געקומענ נייע שרניבער, א גאנצע פלעיאדע יונגע וואָרט-
מיטשערס, וואָס האָבן אופגעהויבן אינ דער יודישער ליטע-
ראַטור די פאָן פונ רעוואָלוציאָנערן קאמפּ. עם זיינע אינ
די גרויזאמע פאראַקטיאבערישע טעג געקומענ אָטער שוואַרצ-
מאַן און זיינע כאוויירימ — די קומענדיקע סאָוועטישע
פּאָעמנ. און — ווי נעבענדיק, פארשימלט און אָפגעשטאַנענ
האָבן איצט אויסגעזען יענע, וואָס האָבן מיט אפלאַמב גע-
פויקט אינ די פויקן פונ „עכט-נאציאָנאַלער“ יערידע-
קונסט...

* * *

אינ אָנהייב פונ זיינ שעפּערישן וועג (1908—1911)
שרניבט שוואַרצמאַן לידישע לידער, אינ וועלכע עם קלינגט
דאָס באגניסטערטע קאָל פונ ערדיש פארליבטער יונג. פון
דעם דיכטערס באַגראַפיע דערוויסן מיר זיך, אז נאָך אינ

דער פריער קינדהייט האָט אים געצויגן צו זיך די נאטור. ער איז געבוירן געוואָרן דעם 18 אָקטאָבער 1889 אין דעם דאָרף ווילנא, לעבן קאָראָסטישעוו (אוקראַינע). די קינדער-יאָרן האָט ער פארבראכט אין אוקראַינישע וועלדער, וווּ זיין פאטער האָט געארבעט באַ וואַלד-סאָכרימ. אפּ שמויביקע דאָר-פישע גאסן, באַ גרינע ברענג פון דעם טינכ טעמערעוו און אין געדיכטע וואַלד-טיפענישן האָט אָשער באנומען די שיינ-קניט פון דער נאטור. אַ ננגעריקער צום אַרומיקן לעבן, איז ער געווען הימיש מיט די פּויערימ און פּאסטעכער, האָט אַנגעזאפט אין זיך זייערע מינסעס און ווונדערלעכע לידער. ניט אומזיסט האָט ער די ערשטע דיכטערישע שורעס גע-שריבן אפּ אוקראַיניש. שפעטער מיט א סאך יאָרן האָט די אוקראַינישע פּאָעזיע אָפגעמערקט און פארפּעסטיקט די קרויוועשאפט אירע מיט דעם יידישן דיכטער: די ערשטע איבערזעצונג פון שוואַרצמאנס לידער האָט געמאכט דער גרעסטער הונטצניטיקער אוקראַינישער פּאָעט פּאָוול אָ טיטשינא, וואָס האָט צוליב אָט דעם צוועק דערלערנט די יידישע שפּראַך. אַ צווייטער אוקראַינישער שרעבער, ד מיטראָ קאָסאָוויק, האָט אין 1948 אָפגעזוכט ניט ווייט פון דער אַניזבאנ-סטאנציע פּאליצע אָשער שוואַרצ-מאנס קיווער. די אָרטיקע קאָלוירטניקעס האָבן אופגע-שטעלט אַן אָבעליסק. וואָס דערמאָנט אינעם העלדנמאט פון דעם יידישן פּאָעט.

* * *

אין דער אַלטער יידישער דיכטונג זינען די נאטור-בא-שריבונגען געווען דורכגעדרונגען מיט שווערער שטימונג. דער הימל איבער דעם מענטשנס קאָפּ איז געווען פארצויגן מיט געדיכטע כמאָרעס, דער אומעט האָט נישט געהאט קיין

אויסוועג. בא אָשער שווארצמאנען פרייט דער פייזאזש מיט
א יאמ ליכט און פארבנ. דער דיכטער כאפט אופ די דינסטע
רייכעס — אַנזאָגער פון פּרילינג. ער דערהערט אין דער
שמילקניט א ווינטן פליעסק פון אַ כוואליע און דאָס ריזלענ
פון שוואכע קוואלעכלעכ. מיט באגניסטערונג רעדט ער וועגן
ווינשל-ביימער, אויסגעוואשענע פון שטארקן רעגן, וועגן
מילכ-ווייסע נעפלען, בלויע הימלען, פרישן טוי. שווארצמאנען
אנינגעליכטקייט אין דער נאטור האָט קיין גרענעצ ניט. זי
זאָגט אויס דעם סאָד פון נאָכ ניט פּראַקלאַמירטן סאַציאַלן
פּאַרגעפיל.

דער יונגער שווארצמאנען האָט געטרוימט וועגן א זויבער-
רייכער, אידעאלער אופאסונג פונעם לעבן. אָבער אין
צארישן רוסלאַנד, איבערהויפט אין יודישן טכומ, פלעגט
געוויינטלעך דאָס אידעאלע זיך פארענדיקן מיט איליוזיע:

איך האָב געזען א בלויע שווערד:
א נלאנצ די שארף, א קלונג דער שפיץ.
ס'האָט זוי א שניט געטאָן מיין אויג
א גיכער בליץ.

איך האָב געזען א ווייסן שניי:
א ווייכע, ריינע, קלאָרע דעק,
נאָרוואַס פון הימל —
אַן אויב ריר און אָן אויב פלעק...

נאָר כ'קוק זיך צו: א שטשערב אין שווערד,
און — וויי — אין שניי א פלעק.
'זוי שוט מיר באנק —
א שיינער כאַלעם איז אוועק.

נאטור, ליבע, טרוימ זינען די מאַטייוו, וואָס האָבן גע-
הערשט אין שווארצמאנען שאפונג ביזן יאָר 1911. צו די

דאָזיקע מאַטיוון קערט זיך אומ אָשער אויך אין די שפּעטער-
דיקע יאָרן. נאָר די מיליטער-דינסט, די וועלט-מיליטאַרע און
די אַקטיאָבער-רעוואָלוציע פירן אים אלץ מער אַרײַן אין
קריז פון גרויסע סאָצואַלע פּראָבלעמען, פילן אָן זינע
ווערק צושרשט מיט אומרו און אומעט, דערנאָך מיט אַנטי-
מיליטאַרע-שטימונגען און לעסאָפּ — מיט אַקטיוון רעוואָליו-
ציאָנערן פּאַטאַם.

אפּ דער מיליטאַרע איז שוואַרצמאַן די גאַנצע צייט אין
סאַמע פּינער — אלס אויסשפּירער, קאוואַלעריסט. פאַר
העלדנמוטיקייט באַלוינט מען אים מיט צוויי געאָרדני-קרויצן
און מיט אַן אונטעראַפיצערײַשן טשינ. נאָר דאָס, וואָס פּער-
זענלעך פירט ער זיך אָפּ דרייסט, באַשטימט אָבער ניט,
אז ער איז פאַרבּלענדט פון דעם מיליטאַרע-ענטוואַזונג.
אפּ די פּראָנטן פונעם אימפּעריאַליסטישן קריג שאַפט ער
שעדעוורען פון אַנטימיליטאַרע-לידיק (די גאַנצט האָט
באַדעקט זיך מיט פינצטערע פּליגל), „מיליטאַרע-מאַטיוון“
(אא).

זומער 1917 האָט די צייטונגליקע רעגירונג אַרויסגע-
פירט פון פּעטראָגראַד קיין פינלאַנד די באַלשעוויסטיש
געשטימטע ריזיטער-דיוויזיע, אין וועמען רעוואָלוציאָנערן
סאָלדאַטישן קאָמיטעט עס איז אויסגעקליבן געוואָרן אָשער
שוואַרצמאַן. טאַקע דאָ, אין פינלאַנד, שרעכט אָן שוואַרצ-
מאַן זיין באַוויסטע ליד „יוגנט“, וואָס איז אַ פינעלעכ-גע-
זאַנג צום יונגן אַקטיאָבערישן דאָר:

יוגנט, יוגנט!

ווי אַ שפּילנדיקע וועל,

ווי אַ טרער פון פולער פרייד —

דינן שמעל,

דינן יונגע פרייד.

בא הרעבליע ורוישט א פרייד-געשרין.
אונ זונ, אונ וועלט,
אונ איב אינ וועלט...
צעקלאפ דעם קאפ מיר אפ א שמיין —
איב דארפ נישט מיינ.

* * *

די געשיכטע פון אָשער שווארצמאנס פארברידערנ זיב מיט די פראַגרעסיווע קעמפער אינ צארישנ רוסלאַנד, מיט זייער אוואַנאָרד — די באַלשעוויקעס — פארדינט, מע זאָל זי דערציילן גענוי. אינ 1901 האָט שוין דאָס 12-יאָריקע יונגל אָשער אויסגעפילט אייניקע קאָנספּיראטיווע אופגאבן, וואָס זינ עלטערער ברודער — דער קעווער זעצער אונ פּראָפּעסאָנאַלער רעוואָליוציאָנאַר דאָוויד האָט אימ געגעבן. וועגן איינעם אונ אופפו אָשערס האָט דערציילט אינ אירע זיכרוינעס זינ שוועסטער. איינמאָל באַנאכט האָבן זשאַנ-דארמענ אַרומגערינגלט דאָס הויז, אינ וועלכנ ס'האָבן גע-וווינט די שוואַרצמאנס, אונ ארעסטירט דאָווידנ. מע האָט באַדארפט הרינגענדיק מיטוילן וועגן דעם אַ כאווער, וואָס האָט געוווינט אפּ יענער-זיבט וואַלד. איז אָמ, פּונקט דאָ, ווען די זשאַנדארמענ האָבן זיב געפּאַרעם באַמ אונטערזוכנ די שטוב, איז דורכנ פענצטער אַרויסגעשפּרונגען אָשער אונ, פּויענדיק אזוי דורכ דעם באַנאכטיקנ וואַלד, האָט ער אויס-געפילט די אופגאבע.

אינ פיר יאָר אַרום, ווען אינ לאַנד האָט שוין געפּלאַקערט די רעוואָליוציע פונעם יאָר 1905, קומט אָשער צו פּאַרנ קיין קעווער צום ברודער אונ לעבט באַ אימ אַ גאַנצ יאָר. דאָ, אינ דער סווייווע פון פּראָסטע אַרבעטער אונ פון באַוווסטזי-ניקע מאַרקסיסטן, האָט זיב פּאַרמירט אונ איז פאַרהאַרטע-וועט געוואָרן דעם קומענדיקן דיכטערס באַראַקטער. אָשערס

ברודער איז געווען אן אקטיווער טוער פון דער רעוואָליו-
ציוֹנאָערער אונטערערד. אפּ דער פּראָגער קאָנפּערענץ פּון יאָר
1912 איז ער אויסגעקליבן געוואָרן אין צענטראַל-קאָמי-
טעט פּון דער באַלשעוויסטישער פּארטיי.

פּון די אלע פּאָסטן איז צו זען, אז נישט קיין צופּעליקע
אומשטענדן האָבן געבראַכט שוואַרצמאַנען צו דער רעוואָ-
ליוציע. די גאַנצע לעבנס-דערפאַרונג זיינע האָט מאָגטעגלעך
געשמידט אין אים דאָס רעוואָליוציוֹנאָערע באַוועגונג. אויב
אין זײַן שאַפּונג קומט פּאַר אַ טיפּער פּראָצעס פּון אויס-
פּורעמען די נײַע דיכטערישע וועלט-עמפּינדונג. דאָס באַזײַ-
גען איז די ערשטע לידער די געוועזענע באַנניונג פּון דער
נאַטור גײט איבער אין יאָר 1911 אין פּריידיקער דערוואַר-
טונג פּון רעוואָליוציוֹנאָערע שטורעמס. אין דער ליד „יוגנט“
געפֿינט שוואַרצמאַן יענעם גליקלעכע סינטעז פּון „וועלט
און מענטש“, וואָס פּרוער האָט ער אים געזען בלוין אין
טרוימ: „און זון, און וועלט, און איב אין וועלט“. און דאָ
גלײַכ, אין דער ליד „זעונג“, פּירט שױן דער רעוואָליוציוֹנאָ-
נערער קעמפּער נאָך זײַן געליבטע:

איצט, ליבסטע, קומ!

דעם נאָוויס וואָרט האָט אופּגעהויבן זײַ

פּון גריבער און פּון זומפּן.

פּון קוואַרימ אַרעמע

אפּ באַרג און מאַל פּון לענדער פּיל

שטייט אופּ אַ כּײַעל גרויס מיט לױב און מיט געזאַנג...

אַשער שוואַרצמאַנס טאַלאַנט האָט באַזונדערס שטאַרק
זײַך צעבלייט נאָך דער אַקטײַאבער-רעוואָליוציע. מער פּון אַ
העלפט לידער, וואָס האָבן זײַך פּאַרהײַט, האָט ער אָנגעשריבן
אין די לעצטע צוויי יאָר פּון זײַן לעבן. אין דעם דאָזיקן
פּערזאָך באַזײַנגט ער די באַפּרײַערישע אידײַענע פּון דער רע-
וואָליוציע. די ליבע, וואָס פּרוער האָט ער אָפּגעגעבן דער

נאטור, שענקט ער איצט די מענמשנ, געקומענע „פון הנוער
אָרעמע, פון שטיקנדע ווארשטאטנ“. אינ דער יודישער
ליטעראטור זיינענ לאנג שוין אריינ אינ דער קלאסיק אָשער
שווארצמאנס לעצטע לידער „אינ אופשטאנד“, „אינ טריבנ
מענטשן-לאנד“, „דער סוינע בא די טויערנ“.

שווארצמאנס שעפערישער וועג האָט זיכ איבערגעריסנ
פונקט דאנ, ווענ ער, א פרינציפאלער שלאכטמאנ פונ דעם
לעגענדארן באַגונער פּאָלק, האָט זיכ געווענדט מיט א רופ
צו זיינע כאוויירימ:

אפגיכ צום פערד,
די האנט שטאַל אָנ,
ס'איז איצט די שווערד,
די שפיז — א פאָנ —
— דער סוינע בא די טויערנ!

דער סוינע איז אָפגעוואָרפנ געוואָרנ פונ די טויערנ פונ
סאָציאליסטישן היימלאנד. דאָס האָט געקאָסט דעם סאָווע-
טישן פּאָלק א סאכ קאָרבאָנעס. געפאלנ איז אינ שלאכט
אויכ דער דיכטער אָשער שווארצמאנ. מיט זינ העלדנטאט
האָט ער ווידעראמאָל אונ אפ אייביק באשטעטיקט די ווער-
טער, וואָס ער האָט געזאָגט, אריינטרעטנדיק אינ די רייענ
פונ דער רויטער ארמיי: „איז וואָס? וועט מענ אומקומענ
דאָרט... איז מענ מיט די באַלשעוויקעס, האַלט מענ פאר
דער ראשנמאכט, דארפ מענ קאָנענ אומקומענ פאר איר“.

א ר נ ווער גע ל י ס

די קרעטשמע

רויס פונעם האָרפּ, אפּן וועג באַ די פעלדער
אַן אלטע אמאָליקע קרעטשמע נאָב שטייט
אונ קלערט, ווי, ילעהאודל, אַ מענטש אפּ דער עלטער,
וואָס האָט אינ דער יוגנט מיט וועלטן געדרייט.

— נו, יאָגט ארום, ווינט, נו, טריקנט, איר פעלדער;
נו, כאפט נאָב אַ שמרוי פונ מנינ דאב אונ לויפט אָפּ,
ס'וועט קיינמאָל ניט אומקערן זיב שוינ מנינ יוגנט, —
איב פאָר ניט ארום, כ'פאָר פונ בארג שוינ אראָפּ.

פארוואקסן דער צופאָר, די שטאלן צעוואָרפּן,
באטאָג אונ באנאכט איז ניט אָפּן די טיר,
נימאָ שוינ דאָס שמענדיקע רעדל באמ קאנעצ
מיט ווגנדערלעב-שרעקלעכע מינסעס אָן שיר.

עס גיסן זיך שוין ניט די האלב-וויילדע לירער
מיט בראָנפן צונויף אפ דער שיקערער צונג;
ניט עגבערט דעם מויעב, ניט שוידערט די גלידער
דער סאָד, וואָס אנטפלעקט א פארשיקערטע לונג.

די קרעטשמע שטייט עלנט באמ וועג, ווי א דאָרן,
דער דורכפאָרער ווערט דאָ אפ וויילע פארקלערט,
דערמאָנט זיך, ווי לאנג ס'איז אהיימ נאָך צו פאָרן,
רוקט אַזיג זיך אינ ברקע און טרעבט צו די פערד.

נאָר ווינטן, וואָס הוליען אפ פעלדער אפ ברייטע,
דערמאָנען דער קרעטשמע די אלטינקע זינד.
א ווינט טוט א לאב און מאכט טייקעפ א פלייטע, —
זי בלייבט, ווי אן אלטער, פארשעמט פון א קינד ...

בערדימשעוו, 1908—1909

* * *

שטראל פון דער זונ האָט א
כוואליע געקושט
מיט ליפּן פּונ דיינעם גינגאַלד;
א שפרונג האָט די כוואליע געמאַךט, ווי צעמישט,
און לעבנ שויג מער ניט געוואָלט.

בערדיטשעוו, 1908—1909

* * *

ען די זונ גאנצפרי

ליכטיק גייט ארויס,
אונ די וועל אינ יאמ
ציט פונ שלאָפ זיב אויס,
ווערט פארבלענדט פונ שינ,
אונ א שמייכל טוט,
אונ צעקאטשעט זיב,
זינגט א שירע-ליד, —
היל דינ קערפער אונ
אינ א געפל-קלייד,
פונ די שווארצע האָר
זיב א שיפ פארשפרייט.

1908—1909

דער שניטער

אַט דער טאָג זיב צעהיצט
אונ דער שניטער פארשוויצט.
וואָס א מאכ מיט דער האנט,
מיט דער קאָסע א שנינד —
פאס אונ פאס נאָמאנאנד
לייגט דאָס גראָז זיב, ווי זינד.

מיטנ וואלד, מיטנ וואלד,
אינעם שאַטנ, בא זיט,
הארט בא דר'ערד, טריט בא טריט
גייט דער שניטער אונ שנינדט.

אונ דאָס גראָז, ווי אינ יאמ,
מוואליע אויס, מוואליע אינ,
פאלט אימ גלויב צו די פיס,
בייגט דעם קאָפּ פאר אימ אינ.

ברענט אינ הימל די זון
און די קאסע אינ האנט,
עמעמט פרנער די ברוסט,
גיסט זיכ לעבנ און לוסט.

היי, — די קאסע, זי רעדט
בא דעם שניטער און קלינגט,
ניט זי שננדט, נאָר זי גלעט,
א שיינ לידעלע זינגט.

ווערט דער קלונג אירער פאלש,
ווערט איר דיכער פארשטאמט,
שווענקט ער אָפּ זי מיט טוי,
קעבלט אויס זי מיט זאמד.

טוט א זונלע א וויש
מיט ארבב דעם שוויים
און צום הימל א קוק,
ווי די זון ברענט דאָרט היים.

און זינגט ווידער זינג ליד,
אָנ א סאָפּ, אָנ א מאָס,
און גייט וויטער פאָרויס,
שפרייט זיכ אונטן דאָס גראָז.

לאזט די זונ זיב אראָפּ,
אפ א זעט בייגט זיב אָנ,
אונ דער מערעוו-פארנאנג
מיט גינגאָלד שרינקט זיב אָנ.

פאלט אראָפּ שוין די היצ,
טוט א ווינטל א בלאָז,
אונ א פליצע פארשווינדט
דאָרטן ווינט אינעם גראָז.

1909

* * *

יב האָב געזעג א בלויע שווערד:
א גלאַנצ די שאַרפּ, א קלונג דער שפיץ,
ס'האַט ווי א שניט געמאַגט מניג אויג
א גיכער בליץ.

איב האָב געזעג א וויסנ שניי:
א ווייכע, ריינע, קלאַרע דעק,
נאַרוואַס פונ הימל —
אַן אייג ריך אונ אַן אייג פלעק...

נאַר כ'קוק זיב צו: א שטשערב איג שווערד,
אונ — וויי — איג שניי א פלעק.
'זוי פוט מיר באַנק —
א שיינער באַלעמ איז אוועק.

קועוו, 1909

* * *

ינ אוואָסער שטאַט צי שטעמל
ווינט די, וואָס האָט מיב געפאנגענע?

אינ אוועלכע בלויע הימלען
טונקט זי אירע יונגע בליקע?

אינ אוואָסער טיכל האָט זי
אירע שווארצע האָר געשווענקענע,
מיט אוועלכע פרישע טויען
איז איר בלומ-היים לויב באשפרענקענע?

אונ ס'פארקליידנ אונ באצירנ
וועלכע דורכזיכטיקע צינג
אירע שמעקעדיקע, זאנפטע,
שיר-האשירימדיקע צוונגנע?

ווען ב'זאָל וויסן, ווו דאָס שמעטל,
וואָלט איב באַלד וואַהינ געהאנגען,
וואָלט איב עפשער יעדן מיידל
אפן האַלדז זיב ניט געהאנגען.

קיעוו, 1909

* * *

(לויט אן אוקראינישן פאָלקס-מאָטיװ)

ווימט א שיפל וואסער-פול
אפן פרינען, ברוימט טיכ;
אָן א שיפער, אָן א ציל,
מיט די ווינטן-בוואליעס גלעב.

נאָר אפ גאָטס בארעָט אליין
שווימט עס, גליטשט זיב אלץ פאָרויס,
צי דער טיכ איז שטיל צי ניין

מיט די בוואליעס גליטשט עס זיב
בארג-ארעָפּ אונ בארג-ארופ,
מיט דער שטילקניט ליבט עס זיב,
ס'ווייסט קיין אָפּשטעל, ס'ווייסט קיין סאָפּ.

קינען, 1909—1910

* * *

’שמעקט מניג ליבסטע, זוי אום פרילינג
ווינשל-גערמנער נאָב א רענג;
ס’שניט די זונ, דאָס זועלדל שמייכלט,
און א פארע גייט פונ טאָל.

.....

לאסט זי — שטיקנ כוואליעס גליק מיב,
ס’שמארבט א זועלט אָפ, ווענ זי ווערט שטייל
און פארשעמט זיב מיטאמאָל.

דאנקט זי מיר פאר עפעס הארציק,
איז — א בלומ אקעגנ זונשניג
עפנט אופ איר שוים פרימאָחונג,
און איב דאנק איר וואלד צוריק.

כ'ווייס — דאָס גליק ניט מיר באשערט איז,
ס'איז אַן אָפגענארטער באַלעם,
נאָר כ'וויל אויסגיין, איב וויל אויסגיין
אינ מינ אָפגענארטנ גליק.

קיעו, 1909—1910

* * *

ינ א מוטלאָזן האַרבסט-מאָג, ווען ס'זינען

אלץ מערער

די מולך-ווייסע נעפלען אינ העל-שונן צערווען,

און די זון האָט נאָך קוים זוי א שלאפע באמ קלאוויר

גענומען איר שטראלן-לעגענדע דערשפינען,

האָסטו מיכ דאן געמרייסט, אז ניט אלץ איז פארפאלן,

אז ס'זינען פיל וועגן צום גליק נאָך פאראנען,

און ס'קאָג פון אן אנדער זינט אופגוייט מיני שטערן,

נאָר אונדזער וועג שיידיט זיכ און ווער ווייסט ביזוואנען.

אז עס קאָג זינט אמאָל, ווען אינ שטילע זיכרוינעם

וועט אופשטויב פאר דיר דאָס, וואָס פרזער געשעען,

ט'דיר אומויררילעכ באַנק טאָג דער ראש, וואָס האָט דיכ

באהערשט, ווען דו האָסט מיכ צום ערשטן געזעען.

אונ ווי שטומ בינ איכ דעמלט אָנ ווערטער געשמאנעט,
געקוקט אינ דער וועלט, וואָס איז פּוסט מיך געוואָרן,
אונ געהערט האָב איכ נאָר אינדערלופּט אַן אַפּקלאנג
פּונ עפעס, וואָס איז מיך אַפּ אייביק פּאַרלאָרן.

1910

* * *

(פונ געמענ)

פיצנ בערג פארשלאָפּן

אינ דער פינצט'רער נאכט;
טאָלנ פריש-באטוי'טע
אָטעמענ באנאכט.
ס'שטויבנ ניט די וועגנ,
ס'רוישט ניט מער דער וואַלד;
ווארט אַ וועלע — סט'אויכעט
אָפרוענ זיכ באַלד.

1910

* * *

געווידמעט ב. א.

יגד, ביסט יונג, און דאָכ, אוי, וויפל
גרויער ליגט אין דינע אויגן,
אין די קארע סאמעט-אויגן,
וועלכע האָבן מיך ניט איין מאָל
אזוי הארצלעך צוגעצויגן.

כ'ווייס: עס איז אַ לעבנס-וועלע
פרי געקומען, גיב פארשוומען,
און דו שטייסט נאָך אַ פארבענקמע
און דערמאָנסט אַ ליבן נאָמען.

קוקסט אין פענצטער... זוי אין דרימל,
בא דעם נידער-ברעג פונ הימל
ציט אַ וואָלקנדל אַ גרויער.

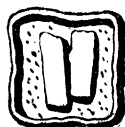
און סע זוערט מנין הארץ פארצויגן
פונעם בליק פון דינינע אויגן
מיט טיפ-טאגנדיקן טרויער...

קזעוו, 1910

* * *

אינ לויפנדיקן טיבל
דורכ דער לוישערקניט פון וואסער
זעט זיב אויסעט יעדעס זעמדל,
יעדעס שטיינדל אפן גרונט, —

אזוי זע איב אויס אינ אירע
קינדערש-אָפֿ'נע גרויע אויגן.
ווי דאָס לעבן פון איר הארצע
אינ דער שטילקניט ווערט געשפינט.

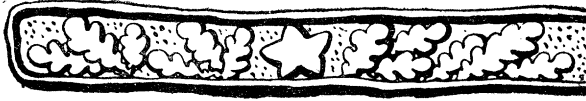
ווי אומ הארבסט א דנפער עפל
אזוי שמעקט איר יונגער קערפער;
ווי א גרינגונק פדילינג-ווינטל
איז איר אָטעם פריש און מילד.

זי'ן א קינד נאָכ... אונ ווענ ס'טרעפט זיכ,
אז זי כאפט זיכ אופ דערשראָקן
פון ניט-לייטישע געדאנקען —
ווערט איר אלץ 'ווי ניי אונ ווילד...

קיעוו, 1910

* * *

יט קיינ הירש האָט זיב דערשראָקט,
אינמיטן שפרונג זיב אָפּגעשטעלט,
צו פארדאכטע טריט פונווייטן
אויג אונ אויער אָנגעשטעלט, —

ס'האָט מנין שיינע שטיל געצימערט —
זי האָט קלאָר נאָכ ניט געוואָסט,
וואָס איזלעכעס קומט אונ פרעגט ניט
אונ מאכט שלאָגן הויב איר ברוסט.

קיעוו, 1910

* * *

זיכ וויל מניג הארצווייטעק צעווייענ,
אינ פינצטערע וועלדער אימ פארזאגנ.
כאטש אפ א ווילע נאר דערפרייענ
זאל זיכ מניג זעלע. איכ וועל זאגנ:

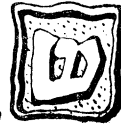
איר הארצ וויינט אויכ אונ האט קינ טרויסט ניט,
זי בעט זיכ אויכ אינ נעכט אינ מריבע
בא בלינדער פינצטערניש... אונ ווייסט ניט,
אז איכ גיי אויס דא נאכ איר ליבע.

ווענ זי זאל וויסנ — אופגעהויבנ
וואלט זי מיט פרייד מניג בליק פארשטערטנ,
מניג מרער, ווי פערל, אופגעקלויבנ
אנ מיכ דערוויילט פאר איר באשערטנ.

קיעז, 1910

* * *

יקט דער יאמא וואָלקן-גרום דעם מירבער, —
נעמענ בערג אימ איבער אפן וועג;
לעכצן אינ דעם מיהבער זאמדן:
וואסער... וואסער...

.....
כ'רופ צו דיר פונ נאכטס געדיכטער שווארצקניט,
כ'ווייס דיין נאָמענ ניט אונ ניט דינג לאנד,
כ'רופ צו דיר מיט ווארעמער באהארצטקניט,
כ'שטרעק צו דיר אויס בעטנדיק מיניג האנט:
ליב מיב אונ נעם אָן מיניג ליבע...

קיטעו, 1910

קומ צו מיר...

ומ צו מיר... אפילע אינ דרימל
לעכצט מינ הארצ דיכ זענ אונ הערנ,
רנס זיכ אָפּ פונ ווונטנ הימל,
ווי א ריינער, בלאסער שטערנ.

ברענג פאר גאָט מינ הייסע טפילע,
עפשער וועט ער דיכ מיר שענקענ,
אינ פארנאכטנ גרויע, שטילע,
ווענ מינ הארצ גייט אויס פונ בענקענ.
א, פונ זינט כ'האָב דיכ באגעגנט,
האָט מינ בענקשאפט קיין דערפילונג,
קומ אונ קער מיר אומ מינ יוגנט
אונ מינ ערשטנ, שיינעם פריילינג.

1910 — 1911

* * *

ונ וועט שטארבן אונדזער ליבע,
וועלן מיר זי שטייל באקלאַנג,
ווי א קינד און איינ-און-איינציקס,
וועלן ס'האַט דער מויט פארטראַגן.

און צעשיידטע וועלן לאנג נאָב
אונדזערע הערצער נאָב איר בענקענ;
און נאָב לאנג וועלן מיר ביידע
זי מיט דאנקבארקייט געדענקענ...

1910 — 1911

* * *

יג הימל אינ גרויענ, אינ אומענדלעכ-ברוימנ
אומזיסט זוכט אן ענטפער דינ יונגע טעשאַמע.
צו אלט ואיז דער הימל, צו גרוי זינגע וואַלקנ
צו געבנ דינ הארץ כאַטש אַ שטיקל נעכאַמע.

קיעוו 1910--1911

* * *

'זינענ וואָלקן אָנגעשווימענ
און געשמעלט זיב אָפצורוען
איבער אונדזער שטאָט.

איז ביז נאכט געגאנג א רעגן,
און די ערד
האָט אינגעזאפט די שטילע יאר אָפּן,
לנדנשאפטלעך זיי געטרונקען
דורך די סעדער באַ די הויזער,
דורך די ברייט-געדיכטע פארקן
און דורך יעדער אָפּן שפעלטל
איז די געברוקירטע גאסן.

און צו נאכט איז שטיל געוואָרן.

איינ זינט הימל אויסגעשטערנט,
אונ די אנד'רע, וואָס אינ וואַלקע,
האָט פונ מאַל צו מאַל באלויכטנ
זיב פונ ווינטע, שטילע בליצנ...

ס'האָט געבליצט אינ ווינטע עקנ...

ס'האָבנ וועלטנ זיב געוויזנ
אונ אינ ווינטקניט באלד פארשווונדנ...

אונ ס'פלעג אופכאפנ מינ הארצ זיב
אונ פארשמומענ...

.

אונ א פינער האָט געאַטעמט
אונ האָט שטילערהייט געפלאטערט
אינ זינג ברוסט דער גרוילעכ-בלויער,
אז אינ סאָד האָבנ די ביימער
זיב מיט כשאד דערפונ געסוידעט,
אונ די מויערנ די קאלטע
האָבנ שטומ פארטיפט זיב אינ זיב
אינ א צאָרנדיקער שטילקניט...

.

אינעמ אופגערעגטנ הימל
'זויפיל כידעשדיקע וועלטנ!

אינעם אופגערירטן הארצן
'זויפיל מוט צו טאט און לעבן,
אז סע האָט מיני בלוט געזאַמט
און מיני קויל'ס איז מיר געשטיקט זיב...
.....

מיטאמאָל האָבן די ביימער
אָנגעהויבן העכער רוישן;
ס'האָט אַן אויסקוקער א ווינטל
אָנגעצויגן, זוי פון ערגעץ
א פארהאמטלעכער שאַלועכ,
אויסצווענן, צי אלץ איז גרייט שוין
אפנעמען דעם נייעם רעגן.
עפטער עפ'נען זיב פון בליצן
אָנגעהויבן האָט דער הימל;
ס'האָבן וועלטן זיב געוויזן
און איז ווינטקייט באַלד פארשוואַנדן,
און אַט-אַט, האָט זיב געפילט שוין,
טוט א דונער...

קיעוו, פּרילינג 1911

* * *

לע טאָג פאר זונען-אופגאנג
שווינגן שטיף דאָס פעלד, דער וואַלד;
דאָרטן ווײַט די לענג פונ מיזערעכ
ווערט מיט ראָזער שינג באשטראַלט.

פאר א שטורעמווינט א שטארקע
זוארטן שטיף אי פעלד, אי וואַלד...
לויפט די צווינגן דורכ א ווינטל
און רוימט איינ: אָט באלד, אָט באלד...

ווי דאָס ווינטל, רוימט זי סוידעס...
איז, ווי דער מאָרגן, ליכטיק-רוינג...
ווען דו זעסט זי גלויסט זיב זאָגן:
אב, די וועלט איז עמעס שיינ!

קיעוו, 1911

* * *

(לויט היינענע)

אכט באהויערמ, גדינג באאָטעמט,
רוט די ערד איג פּרילינגס שויס,
אונ פונ מיר איז וווינט מניג ליבסטע,
ס'הארצ איג בענקענ גייט מיר אויס.

אזוי הארציק זינגט דער פויגל:
שרגעצ זוכט זיג ליבסטע אימ.
אַבער מיכ זוכט איצט ניט קיינער,
אונ דאָס הארצ שוט ווי מיר שטומ.

הארבסט 1911

* * *

ונ דער ווייטקייט, ווו די הימלען
זוימען זיך מיט בלויע וועלדער,
טראָגט זיך אָן און ברויט צעגייט זיך
אינ דער העלקייט פון די פעלדער

א באגניסמערט-גליקלעך זינגענ...
דאָרט גייט אָפּ א גאנצע שורע
ליכטיק-שטראלנדע מאלאַכים
מיט א פרזיער לעבנס-שירע.

און א וויילע ליגט פארשווינג
ס'גאנצע פעלד פון עק צום צווייטן;
ס'בלויבט שטיינ די לופטן-שטראָמען,
בינען אפ די ניט דערזויגטע קווייטן...

נאָר אָט כאַפּט זיב אופ א ווינטל,
ס'טוט זיב גרינג א ריז דער הימל,
ס'ציט זיב נאָב די זונ פארכידעשמ,
אונ אינ פעלד --- דאָס קלענסטע בלימל

נאָב דער שמאָלצער ליד פונ לעבנ,
וואָס אָנ אָפּשמעל גייט, פאר וועלכער
ס'עפ'נענ ווינטער זיב די הימלענ,
ס'שפרייטנ ברייטער זיב די פעלדער.

אונ עם ווערט מניג הארצ פארצאפלט,
ס'שפילט די זונ אונ קלינגט מיט שמראלנ,
ס'גייענ ווינטנ קארהאָדנ,
ס'טאנצט די ערד, די הימלענ שאַלנ.

אונ איב לויפ אונ וויל דעריאָנג,
כ'לויפ אונ פאל אונ הייב זיב ווינטער,
אונ די גרויסע ליד פארסאמט מיב
מיט א פרניחניט א פארשניטער.

ברייטער, זיסע פידלענ-סטרונעס!
שמארקער, דינסטע גילדנ-טאצנ!
איב פארפלאַנטער זיב איב קווייטנ,
אונ דאָס הארצ פאר גליק וויל פלאצנ!

* * *

ון ס'וואָלט דעם סאָך באנאכט די ערד
דערצײלט די ווינטן שמילערהייט,
וואָלט אינדערפרי גערוישט דער וואלד,
און ס'וואָלט גערעדט שוין קינד-און-קײט:

זי האָט אימ ליב...

זי האָט אימ ליב...

דער קוואל וואָלט אינגערױמט דעם טײַך,
וואָלט ער באטאָג אנטקעגן זון,
אינ ברייטן פעלד, פאר ווינטן שליאכ
דערצײלט דערפונ:

זי האָט אימ ליב!

זי האָט אימ ליב!

ס'וואָלט יעדער מענטש מיב, ווי א פרונט,
באגריסט מיט ליבע בא זינג שטוב,
אונ ס'וואָלט געשטראַלט,
אונ ס'וואָלט געשונט:

זי האָט דיב ליב?
זי האָט דיב ליב?

כ'וואָלט אפּן העכסטן פעלדזן-שפיץ
ארופגעגאנגענ, זיב געשטעלט
צו לאָזן וויסן מיט א בליץ
א האַרבער וועלט:

זי האָט מיב ליב!
זי האָט מיב ליב!

קיעו, 1911

* * *

געווידמעט פ. פ.

וויב קיינ איידלע ליבע-בענקשאפט
האסטו קיינמאל ניש געשפירט;
אויב דינג הארץ איז נאך ווי ווייסער
שניי-פרימאָרגן ניש גערירט —

וועט דער בליק פון אירע שטילע,
בלויע אויגן, ווי א שטראל,
ווארעם וועקן אין דינג הארץ
גאָר א וונדער-ניעם קוואל.

קיעוו, 1911

* * *

וועסטער, שוועסטער, ס'איז מיר
פלוצעמ

שווער געוואָרן אפן הארצן,
גלייב זוי דאָרט, ווהיני מיר גייען,
ווארט דער טויט איז אַנטאָגן שווארצן,

גלייב מיני אומשולדיקן שמויכל
לאַקערט נאָך אַ גניסט אַ שלעכטער
און פאר עפעס זינד מיב פּיניקט
מיט באהאלטענעם געלעכטער.

כ'זע, ער פרייט זיכ, ער פארנארט מיב,
און וועג כ'וועל אָגן אומקער זינקען,
וועט די „זינד“ אפ מיר זיב ווארפן
און מיני בלוט אַ שטומע טרינקען.

שוועסטער, שוועסטער, כ'פיל, דיני ענטפער
קאָן מיכ אויסלייזן פון ליידן.
זאָג אַן עמעס — ס'איז קיין זינד ניט
אינאָ אַזעלכע קורצע פרוידן.

(?) 1911

* * *

ר"י איז פערד. די זון גייט אופעם.
 ס'קלינגט א מילדע פיונגל-שירע,
 און מיר דוכט: איך שוועב וואס פלינגל
 און זאגן אָן דער וועלט א פטורע!

הונט האָט זיך מונג הארץ געעפנט
 צו דעם ערשטן גליק איז לעבן.

קאליש, 1912

* * *

ס טרעפן מינוטן —

א ברויזנדער שטורעם
גייט איבער מונטן הארץ.

דאָס טוט מיר אַ פינקל
מונג גליק ס'ניט דערנאָרײכטע
אינײנעם מיט דיר.

ניט ליבע געשטילטע,
נאָר זױטעק אנשטומט:
דערױעקט ער אײַן מיר.

קאליש, 1912

* * *

י נאַענטסטע פּרױנט פּונ מױנ ליבנדנ הארצנ
צעווייטע, צעשפּרױטנ זיכ ווױנט אפּ דער וועלט,
אונ עלנט בלױב איכ אינ מױנ גרױזאמער בענקשאפט
פּונ יעדנ פּארפּעלט.

סע גייענ פּאַרלױרנ די ישענסטע, די בעסטע,
וואָס זיכסלעכווייז האָב איכ מױנ הארצ זיי צעשענקט
אונ אָרעמ געבליבנ. מיט זיי נאָר געפּרױט זיכ.
פּאַר זיי אויכ געקרענקט...

אונ איצט זיצ איכ וואָינ — א געשפּעט פּאַר דער פּוסטקױט,
דער קאַפּ איז געבױגנ, א יעש פּילט אָנ,
געבליבנ בין איכ אָנ אַ הערשאפט — א קױסער
פּאַרטריכנ פּונ טראָג.

קיינ פרענט אונ קיינ גויעל. איב איינער דריי אומ זיב
אפ א בייס-האקוואַדעם, וואָס לאָזט זיב ניט אויב,
אונ אפ די מאַציוועס נאָר קענטלעכע אופשריפט
דוכט זיב מיר אויס.

אונ ווי איב א באַלעם שטעלט בלאם זיב מיר פאָר/עט
א פרויערדיק לעבנ 'ווי נאָענט אונ ליב...
אונ איצט ליגט דאָ טויט אלץ, נאָר איב בינ געבליבנ
אונ בלאַנקע ארומ...

סאליש, 1912

* * *

אָב אַ ליבן, נאָב אַ טויט:
האַט דאָס הארץ שוין אָפגעטרויערט,
און מיר דוכט: וווהינ איב קער זיב,
שטילער אומעט נאָב מיר לויערט.

אויסגעוויינט שוין אלע מדערן,
איז דאָס הארץ 'זוי שטיל געוואָרן;
אלץ ארומ 'זוי קליינ און נישטיק
אפ צו אופוועקן מינע צאָרן.

קאליש, 1912

* * *

יין איז דניג געשמאלט,

פנינער באַכער-העלד,

אונ דניג פערד די טרויט

אפ דער ערד פעסט שמעלט.

— וואָס זשע פעלט דיר איצט,

וואָס דעם קאַפּ צו דר'ערד.

א פארטרויערטער

פירסט באַמ צוים דאָס פערד?

— יענע איז ניטאָ,

וואָס וואָלט ליבן זיך

אפּ מינן שיינ געשמאלט,

ווי מינן פערד גייט גיכ.

קאליש, 1912

פארנאכט

ען די זון א קילע באָרט זיב אינ א יאמ פון
בלוט אינ מנדעוו

אונ דאָרט ווויט אפ שטילע פעלדער מוימע געלקניט
ליגט צענאָסן, —

ציענ זיב פון ווייטנ מיזרעכ, ווי פארלאָזטע, ווי פארבענקטע,
וואַלקנס-בערג, ווי שטיקער שנייענ, האלב אינ גרויענ,
האלב אינ ראָזנ.

.....

זינקט די זון. נאָב איר די רויטקניט שטייט נאָב לאנג
אונ זוארט פארצווייפלמ,
ביז צוביסלעכווייז צעריגט זיב אונ פארגייט מיט טונקלער
בלויסקניט.

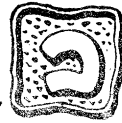
טוט פון וואַלקנס אָפּ זיך ס'דאַזע, ווי באַמ גויסעס שנינ
פון פאַנעם,
און אפּ טיפּ-פאָדוואָרגוטע פעלדער פאלט אן ערנסט-שמילע
גרויקענט.

קאַליש, 1912—1913

* * *

ד'ארפ איצט ניט קיינעם, איב דארפ איצט
מניג מאמענ,

אונ וואָלט איב זי האָבן, דאָן וואָלט איב איר זאָגן:
מאמע, ניט מיינ, איב בין קינדערש און נאָריש —
איב קאָן טאָר ווי א גרויסער, פאר דיר זיב ניט קלאָגן.

כ'זאָל איב דער פרעמד געווען יאָמערלעך וויינען,
וואָלטן די מרערן געפלאָסן פאר וועמען,
ביטער זיב קלאָגן, —
ווער וואָלט פארנעמען?..

כ'דארפ איצט ניט קיינעם, איב דארפ איצט מניג מאמענ,
אונ וואָלט איב זי האָבן, דאָן וואָלט איב איר זאָגן:
מאמע, ניט מיינ, איב בין קינדערש און נאָריש —
כ'קאָן נאָר, ווי א גרויסער, פאר דיר זיב ניט קלאָגן.

קאָליש, 1913

* * *

ען מיר זינענן ביידע געוואָרן צעשיידט,
האָט נאָך אַן אַקאָרד פֿון פֿאַרנאַנטענער שיינקייט
געחאַלטן אין אויסגיינ אלץ שמילער און שמילער,
אזוי ווי די שנין פֿון דער זון, וואָס פֿאַרגייט,
וואָס בלייבט זיך נאָך העל אפֿן גראָז פֿון די פעלדער,
ווען ס'ווערט שוין די זון-ראָד אלץ שמעלער און שמעלער.

ווען מיר זינענן ביידע געוואָרן צעשיידט,
געלייגט האָט זיך מיר אפֿן האַרצן אַ שטילקייט...
די גרויזאמע שטילקייט פֿון וואַלד אין פֿאַרנאַכטן,
וואָס ווערט מיט אַ בענקענדן קראַקען באַגלייט
פֿון עפעס אַ פּויגל, וואָס זוכט אין דער גראַקייט
זיך נעסט צו זיך פֿאַר מיט אַ קאַל אַ פֿאַרשמאַכטן.

סאַליש, 1913

* * *

ס טרעפט /ווי אָפט אינ אָנהייב מני:
די זוג טאָטש שנינט, נאָר וואַרעמט שוואַכ —
ס'א ווינט, א שטויב, א גאנצנ טאָג
ניט רוט זיב אָפּ די שטרוי פונ דאכ —

דאג עסט זיב ניט מני קלונג פערד...
פארבייגט עטוואָס איינ הינטערשט פוס,
די אויגן דרעמלדיק פארמאכט,
ער שפיצט די אויערן אָג אונ הערט...

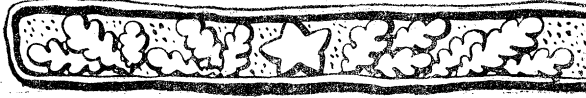
אונ פלוצעם בא דער דיב
טוט לנכט א ציטער אימ די פעל.
אנ אינטגעדעקטער אינ שינעל
ליג איב אונ דרעמל אפנ היי.

דער ווינט דורך שפארעם קילט מיך לינד,
און דרעמלענדיק זיב טראכט: ס'איז גוט,
וואָס כ'בינ אצינד ניט אפן ווינט.

זומער 1914

* * *

אראַסטעט ווערט

די שארפע שווערד
אונ פאלט פון האנט;
סע גייט דאָס פערד
דעמ קאַפ צו דר'ערד
אינ פרעמדנ לאַנד.

מיכ דופנ ניט
די פלינקע טריט
פון בעריעשאפט;
ניט ס'הייבט זיכ אופ
פון דרעמל-שלאַפ
מינ אקסל-קראפט.

אונ ווען ס'דערוואכט
מינן קאלטע מאכט
מיט פייער-בראנד —
דאן טריפט מינן בלוט
און לעשט מינן גלוט
אינ פרעמדן לאנד.

קאליש, 1914

* * *

י נאכט האָט באדעקט מיכ מיט פינצטערע פליגל,

און ווידער מיכ הילט לאנג פארגעסענע יר...
...און ס'דוכט מיר, אינ סאמע מיט פיעלד אפ די קני
שטייט עמעצ א גוטער, און פליסערט, און בעט:
— מינ גאָט, אויב געווענ איז דינ צאָרג אפ זיי,
וועט איצט דינ ראכמאַנעס ניט זינ נאָכ צו שפעט,
דעם רימער, וואָס בלאַנדזשעט באנאכט אָן א וועג,
די דאָרפישע פּויערלעכ צינד אָן צוריק;
אינ שטעטל, וואָס שטייט דאָ פארפינצטערט און שטומ
איינ זיכערנ, לויכטנד פּענצטער קער אומ.
און יענע, וואָס טרעפּן באנאכט זיכ ווי פּונט,
צי ווייסטו ס'געבעט, וואָס זיי ריכטנ געהיימ?
זיי פליסערנ שמויל: „כ'בינ ניפּ שולדיק... גענוג!

קער אומ מיכ, מנינ גאט, צו פארלאזענער חיימ!..
ווענ ס'איז שוין אין שיער קיין איינציקע שטרוי,
פארוואס זאל נאך שטיין ניט געאקערט דאס פעלד?
אונ אדעמע שטעטעלעכ אויסגיין אן ברויט
דערפאר, וואס די וועג מיט מוירע פארשטעלט?..

פריילינג, 1915

* * *

וְנֵיט נאָר דײַג שײַער וועט שטיין אָן אַ דאָב,
אָן טיר און אָן פענצמער צעבראָכנ דײַג הויז —
קײַן זאָג וועט נײַט בלײַבן צו זעפֿן אַ מױז
בא דעם, וואָס געווענ איז מיט ברויט-סטירטעס דײַג.

דײַג פּאָלק וועט צעפאלן, ווי האַלצ, וואָס צעפּוילט,
אזוי ווי פּונ מאַל אַ צעגעסענעם קלייד,
דערפאר, וואָס מײַנ פּאָלקס אומגעהייערנ לײד
האָסט געמאכט פאר דײַג פּרייד.

דערפאר, וואָס אַכזאָרײַש די טיר האָסט פארשפּארט,
ווען ס'קײַנד אַ געױאָגטס איז געלאָפֿן פארשמאכט, —
צו קוילעס פּונ ווייטעק, צו ווייטעק פּונ שאַנד
האָסטו כּוצפּיש געלאכט זיב איז האַנט.

ווי ס'פניכטקניט פון קלייד טריקנט אויס קעגנ ווינט,
זווי ביסלעכוניז מ'אויסגיין דינע ערדישע קראפט.
אונ אויסגעפרעסט וועסטו פון פעלקער ארויס,
ווי א פרוכט און איר זאפט.

אונ טרויעריק-שטיל וועט דיכ בניגינע מנין פאלק,
ווי צענדליק פארגאנגענע פעלקער פאר דיר.
אונ טראגנד א יאך נאך פון דינעם מער שווער —
ווינטער גיין, ווינטער גיין.

פּרילינג 1915

* * *

זוי ווי דער געצמאנ זינג הייליקסמן יאָפּגאָט
פארשטעלט וואָס געדיכטער, וואָס טיפער אינ וואַלד,
'זוי האָב איב מינג ליבסטע אינ האַרץ טיפ באַהאַלטנ,
וויזינג מינג זיקאַרנ האָט לאַנג ניט פארשטראַלט.

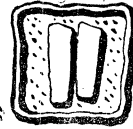
געדיכט האָט פארוואַקסנ דער וואַלד פונ געפילן,
אונ איצט ווידער וויגדערלעכס טרעפט זיב מיט מיר:
אזוי ווי דער געצמאנ צום יאָט אינ זינג יאָמטעוו,
אזוי זוכ איב איצט ווידער די וועגנ צו איר.

1915

* * *

אָס זױנט ער, דער ווינט, אינ פאר-
וואַלקנטער נאכט.

פארלויפנד פונ פעלד אינ א ליידיקנ הויפ?
צווישנ די שטאלנ די ערד רניסט אונ הרייט
אונ זוי אינ א ביטערנ קלאַג זיב פארנייט.

צי זױל ער דערצױלנ, אז איינער פונ זיי
אָן הילפ אפנ שלאכטפעלד נױט אויסעט אצינד,
אינ הארצענ די זונד, אונ בא יעדערנ טריפ
דאָס בלוט אינ דער זונד הייכט זיב אופ אונ פארניט.

(?) 1915

* * *

'האָט קינדערשלעכ-שטיל זיב געשושקעט דאָס
גראָז.

דער זואלד האָט גערעדט און גערעדט עפעס-וואָס;
איב האָב זיב דערמאָנט אָן פארגאנגענע טעג,
ווי א קנעכט אָן זינג היימאטס פארשווונדענעם ברעג.

אונס'הארצ האָט געוויינט, ווי א קינד איב דער שטיל...

ווי א פויגל פארנאכט, טרעפנד ליידיק זינג נעסט,
האָט ס'הארצ שטיל אָן זוערטער געגאָסן זינג קלאָג,
וואָס מינג יונגט פארגייט — מינג איינ-איינציק פארמאָג,
ווי אפ זאמרג איב מירבער א גאָלדענער שאָג.

1915—1916

יוגנט

וגנט, יוגנט!

ווי א שפילנדיקע וועל,
ווי א טרער פונ פולער פרייד —
דגנ שמעל,
דגנ יוגנע פרייד.

ווי פרוילינג-צניט בערעזע-זאפט
מיט שטיקלעך קאדע אומריינ-ריינ
(דאך גלויב פונ בוימ).
אפילע טערפקע אפנ טאמ
(זוי איז דאס שויג).
נאך ס'שמעקט מיט גרינעם קנאספנ-קליי,
בא הרעכליע דוישט א פרייד-געשריי,
אונ זונ, אונ וועלט,

אונ איכ אינ וועלט...
צעקלאפ דעמ קאפ מיר
אפ א שטיין —
איכ דארפ נישט מיינ.

פינלאנד, זומער 1917

* * *

וועסטער, שוועסטער!

גאנצע געכט

זיצ איך אָפּעט איין-אליין

מיט איין ריינעם הארץ-באגערן —

קומ צו גיין!

...בא א פענצטער אפדערנאכט,

אפן ברעג פון טונג פארטראכט,

צי איך שמילע פארק-אליען —

שרגעץ האָב איך דיך געזעען...

און דיין צארטער מיידל-טרוימ,

ווי א בלויער הימל-טרוימ,

הענגט פאר מיר, —

איז צו דיר

מינו געבעט איצט לויטער זעליק:

לאנג בינ איך שוין אָדאָמ-עלנט, —

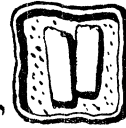
ס'הארץ — א קוואל, 'זוי שטיל אונ ורייג...
שוועסטער, 'זוי ווי איכ פארבענקמע, —
קומ צו גיינ!

פעטראָגראַד, זומער 1917

מילכאמע-מאטיוון

י ס' ברומענ פונ ווינטנ אפ פעלדער פארשנייטע,
ווי ס'וועלפישע הוילנ אינ וועלדער פארווייטע, —
פארגייט אומבאהאָלפנ דער קלאָג פונ מנינ פינ.

אזוי ווי א וואָרצל אינ ערד אינ פארפריזטער —
אזוי אינ דעמ קאלטנ אונ שטאַל-שטיפנ לעבנ
דאָס הארצ א פארעלנטס שרומפט ווייטעקדיק אונ.

איינ אָרעמע פרייד איז אינ הארצנ געבליבנ:
די פרייד פונ א בלינדנ, וואָס מאפט מיטנ שמעקנ
אונ טרעפט אָנ די סטעזשקע, אפ וועלכער ער גייט.

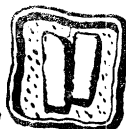
א פראָסטיקע טאָמט, א פארלאָזענער שייער;
איב זיצ, זוי א הונט לעבנ האר, בא מינ פיער,
אונ סאלד זושט א קעסעלע טיי ווערנ גרייט.

1917

* * *

י זומער ס'פעלד נאָכ האַלבן טאָג,
ווען בוים פון ווינט מיט יעדן צווינג
שטייט בוילעט, קלאָר, —
אזוי איז שטיף מנינ הארץ.

אונ ווי די טויב, וואָס פליט אדוים
פון טורעם-שפיץ אפ הימל-שוים,
אפ בלויען בלוין, אפ ווינטן בלוין, —
'זוי פלאטערט אָפט מנינ הארץ.

אונ ווי דער יאמ אינ מיט פון נאכט,
אונ ווי די ביווע שפיל פון שלאכט, —
איז אויב מנינ הארץ...

אפּ פעלדזג-שמענג כ׳בלאָגדזשע בלוינד,
נאָר אונטער פעלדזג, הער איב, דינט
אונ דיזלט פריש א שמראָמ —

דער קלאנג, וואָס גייט פונ אייביקייט,
דאָס גאנצם, וואָס איז פונ שטויביקייט, —
מינ הארצ, וואָס זינקט איג טראָמ.

קזשו, 1917—1918

זעונג

יצט, ליבסטע, קומ!

דעם נאָוויס וואָרט האָט אופגעהויבן זיי
פון גריבער און פון זומפן.

פון קוואַרץ אָרעמע

אפ באַרג און טאָל פון לענדער פיל

שטייט אופ א כניעל גרויס מיט לויב און מיט געזאנג,

און ווער מיט פּרערנ האָט געזויט דאָס פעלד פון טויט,

דער קערט מיט פרייד ציט שניט ציט נניעמ...

זיי גייען קיטעסווייז, ווי סמאדעס יונגע הירשן,

זיי גייען קייטנווייז, ווי רייען פון מאַלאַכיק.

מיט זיי דער שטאַלצער גניסט,

וואָס רוט אפ שווינגנדיקע פאַלקן,

דער רויש פון באַטאָרדיעס לויפנדע מיט זיי.

און דו, מינן בלויזעכ-ווייסע קאלע.

מיט מיר קומ אופ
אנטקעגן מנינע שטראלנדיקע ברידער.
קומ אויסלייזונג דיניג אָרעם-טרויעריקע לעב
אינ יאמ פונ וויסנ און פארגעבנ,
אינ לעבנ, וואָס האָט טויט דורכ טויט באזיגט,
וואָס טראָגט זינג בליענדיקע בעכער דורכ
דורכ פינער און דורכ בלוט.
באהעפטנ וויל איב דיכ
צו ליד, וואָס טוש שוין שאלנ,
ווי טויזנט וואסערפאלנ,
וואָס הימלענ טרייסלענ אופ.

1918 — 1917

* * *

פֿט אינ שפּעטיקע מינוטן,
ווען פֿון אומרו קלערט זיכ סטאמ,
ישטעלט א שטורעם-נאכט מיר פֿאָר זיכ
ערגעץ ווייט אפֿ ברייטן יאמ.

אונ איכ זע: א מאכנע שיידימ
אינ דעם טהוימי-שפּילערן
שלעפט ארום א שווארצן קאסטן
מיט א ווילד געפילדערן.

אונ פֿון קאסטן שפּריצן קוילעס
אונ א ביטער וויי-געשריי,
גלייב א וועלט איז דאָרט פֿארשלאָסן
מיט איר גאנצן ווינד-אונ-וויי.

אָט-אָ זינקט אינ טיפּ דער קאסמא,
אָט-אָ שווימט ער אופ פונ טראָמ,
אונ מיט ווידערקווי'כ אונ ווייטעק
גייט ס'געשריי ווי פונ א סדאָמ.

ס'קרעכצט דער יאמ אינ פולג ווייטעק,
ס'רניסט דער שטורעם קוואַרימ אינ...
העכער, טיפער פונ זיי ביידיג
איז דער קלאָג פונ מענטשן-פונ...

קיטו, 1918

* * *

בלומע יאכנים געשענקט

פון ציקל „שאבעס“

ונ סאמבאטיען דער טויב ווערט געשמילט,
ווערט געשמילט...

אינ א בלוי-טונקעלן יאמ זינקט פאמעלעך די זון.
אפ אומענדלעכער ווייט ליגט סטעפעס באגילדט,
אונ אונ ערעפורכט בלוי-האריוואָנטן פארהילט.

ס'איז אַ הירש שוין געקומען צו טרינקען פון טייך,
ס'איז דאָס וואסער אַ לויטער-קרישמאַלענע דעק...
מיט אַ צווייענדיק-ליכטיקער זעלע טרוימ איב
פון אַ לאַנד דאָרט אפּ יענעם באַגילדעטן ברעג...

קיטוו, 1918

* * *

הָאָבִיב גַּעְזַעַנ אַיִבִּיב אַיִן מֵאָרֶק אַיִן פֿרִימאַרְגֵּן-
גַּעְרִישׁ,

ווען אפ שטעלג ומיט פיש, אפ אן אויבספולנ קויש
און אפ טויבנ, וואָס האָבנ /רומ זעקלעכ געטאנצט,
און אפ ווייבערשע מיכלעכ האָט זונשניג געגלאנצט.

כ'הָאָבִיב גַּעְזַעַנ אַיִבִּיב אַפֿ רִויִשִׁקֶער גאַס אַיִן דער מיט...
זויפל פענעמער, בליקנ, פארשיידענע מריט.
כ'הָאָבִיב אַיִבִּיב אַלע גַּעְזַעַנ... און גַּעְקומענ אַהִיִּימ —
הָאָבִיב אַיִבִּיב אַיִבִּיב אַיִבִּיב דערפֿילט אַיִן גַּעְהִיִּימ.

קיטעו, 1918

* * *

מינן ברודערס ליפן בלוי־לעב-געל
און ציטערנ... דעם לעצטן ציטער.
וועט עמעז קוישן זיי, אכוצ זינן מוטער?

מינן ברודערס האנט פארגליווערט ווערט
און וויל די ערד אומארמענ.
וועט עפשער עמעצער זי אפ זינן ברוסט דערווארמענ?..

מינן ברודערס פוס איז אָפּגעדעקט,
פארבלומיקט און איין קויט,
און שטיל קוקט איר זיב איבער: שויט?..

אָ, ניינ!

פון אלץ, וואָס אינך באַשריבט,
ז'מינן ברודער ריינ!

א זונ-באשנימער ריז האָט ער זיך אופגעשמעלט
מיט אויסגעשפּרייטער האנט אפ גאַרער וועלט...
א גרויס בלוי-שווינג איז אצינד זינג הייכל,
אונס'איז זינג זונענבליק פאר אלעס מויכל, מויכל...

קיעוו, 1918

פּרילינג

יב גיי הננט ארויס אינ א טאָג א באנניטן:

אפּ פּרילינג-באפּרניטן

און הארץ-ווייבן הימל

גייט קריהע, —

פונ ואלע פיר זיטן

שוינ ציענ זיב פלאפלענדיק אומריינע שמראָמענ

און נישטערני, זוכני, ווי הינטעלעכ בלינדע,

דעם פיכט-שווארצן בויב פונ דער שרד.

און ערגעץ פונווייטן,

אינ בלויע פארקלערט,

ווארט אָפּ שוינ א וואָלקן א מילדער, א ווייכער...

און וועט ס'וועט פונ גאכט-פרעסטלעכ זינ שוינ קיין זייכער,

און זינ וועט דער הימל אויב ריינער און העכער,

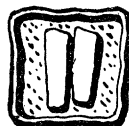
אינ גאָרטן שוינ ווייב און צעגראָבן די ערד, —

דאן קומט בלויער וואָלקן אפּ גאָלדענע פּערד.

קועוו, 1918

פונ גאלדענע ווייטן

י שאבעס-מאלאכימ אפ זנד-בלוייע הימלען,
אזוי קומט די ורו אינ מינן הארצן...
אונ ווי אינ אחרנ דאָס שטיִלע באוועגן,
ווי זוניקער נעפל אינ טאָל נאָכ א דעגן, —
הייבט אופ זיב א גאלדענע שפיל אינ מינן הארצן...

ווען זונ האָט איר ריכקניט אפ יאמען צעשפליטערט,
באגעגן איב שיפן, וואָס קומען פונווייטן,
מיט מוסקול, ווי זעגל אינ שנילעכען ציטער,
מיט הארצן, וואָס לוייסט שוינ פונ רוע נאָכ שטרעיטן,
באגעגן איב שיפן פונ גאלדענע ווייטן.

1918

* * *

יב. ווייס פון א זומער-פארנאכט
איז א דאָרף ערגעץ ווייט,
ס'האָט פון פעלד זיך געקערט שוין די פי,
און א טויזקע נאָגנדע ורו
איז אפ טונקעלע הויפן געפאלן.
אפן ווייט-שווארצן וואלד
עמעץ טראָגט א רויט-פליישענע כופע אוועק
און פארהייט און פארשווינדט...
אפ א שוועל פון א שטוב דרעמלען אינעם
א קינד און א הונט.
און די נאכט, אזוי מל'ענדיק-ווייט,
דאָרט פון טיכ און פון יענער זייט מיל
קומט צו שווימען אין הארצן צו מיר
און א האנט שמרעקט מיר אויס,
ווי א שווימער אן מידער צום ברעג...

פוען, זומער 1918

* * *

ינ הארבעסטיקן אָוונט, ווען ס'כליופּשט דער
רעגנ,
אינ הימל — איינ גאָס — איז קיין שטערן קיין מינדסטער,
און ערגעץ אפּ הרעבליעס, אפּ בלאַטיקע וועגן
מע נאָקעט, מע וויאַקעט, מע טאפּט אינ דער פינצטער, —

פארגיב מיר, מנינ גאָט, פארג פנער, וואָס ברענט דאָ,
פאר קוילנ, וואָס גלױענ וואָג קוועלנ און שפּילנ,
פאר זיצנ און קוקן אָן זינענ, אָן צילנ...

ווען ס'וועט שוינ א גרויקניט פארציענ די קוילנ,
און שטארקער וועט בלאַזנ אינ קוימענ און הוילנ,
וועט אויב אינ מנינ הארצנ א שווערקניט פארדרינגענ.
ווי רעדער אפּ הרעבליעס ביז קלעצלעב פארזינקענ...

קיעוו, הארבסט 1918

(פונ אוקראיניש)

אָב קינדערווייז שוין לאנג ביז איך אמאָל
ארויס פון שטוב איך ווונדערלעכע דרויסן,
דערהערט האָב איך אפּ אַ סטעפעס זינד-גערווישן,
דער לאכנדיקער טאָג געקלונגען האָט ווי ישמאָל.

גאָטס גאנצע וועלט האָט זיך געפרייט...
מיט זונ, מיט טווייג-פעלד, מיט לאַנקע,
און ס'איז צו שווער געווען מיין פריידג-לייד,
און ס'האָט זיך פון מיין קלינגענדיקן הארצן
מיין ערשט געזאנג אפּ וועלט פארשפרייט.

1918

* * *

ני דאָ מיט מיר,

אינ שטילער נאָענטקייט מיט מיר —
אונ זיי די ווייט פון מנינע נאָמענלאָזע צילן,
די שונקלעייט פון מנינע בלאַנדזשנדע געפילן.

דיין קערפערס לויטערער געזאנג
פאר הארצנס קומענדיקער עלטער —
ווי רוע-קלאנג
באמ טונקל-רויטן זון-פארגאנג.
אפ מידע שלאכטן-פעלדער.

אינ שטילער אומעטקייט נאָב שלאכט
האַט שווארצע אָדלער פון פארגאכט
דעם קאַפּ ביז האַלדז פארטונקענ.

פונ אױסגעשפּרײַמט רױטמאָן האַרױזאַנט
דאָס בלוט צו יטרינקענע...

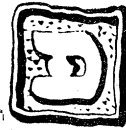
נאָך דאָ מיט דיר,
אינ שטילער נאָענטקײַט מיט דיר
מיכ ציט נאָך ערגעץ-ווי צו נאָמענלאָזע
צילן.
מיכ וויגט נאָך אַזױג אַ טונקלע פּונ
באַנדזשנרע געפילן.

קיטעו, 1918

פון לעצפאלד סטאפ

זיך פרי ביז שפעט באזינג איך דיך,
און ווען כ'שלאף איינ פארטאָג, אפּ ברוסט דעם קאַפּ יגעבויגן,
זע איך אינ באַלעם: זונ, און פרייד, און קראַפּט,
און דניע קלאַרע אויגן.

נאָר ווען איך כאַפּ זיך אָפּ, זע איך ניט דניע הענט —
ניטאָ ארום מיין ברוסט די וואַרעם-שטיפע זינגענ...
כ'מוז אייביק לעבן 'זוי אליין אינ פינ,
קעדיי פון דיר צו קאַנען זינגען.

1918

* * *

ינ וואַלקנספולער טונקל-נאכט,
אינ פרוכטבאר-שטילער פריילינג-נאכט
פונ איבער פניכטנ שווארצנ וואלד
אייג-איינציק פנערל זיב לניכט.

מיט דוקנ האלב אינ הימל-גרוי
זעט אויס אינ טונקלקייט דער וואלד,
'זוי ווי א כניעס ריז-געשמאלט
אפ אפרו אויסגעצויגנ מאט.

אונ איבער אימ זוינס-שמיכלענדיק.
'זוי ווי א זילבער-אָזערע
אינ וואַלקנ-ברעגעס אינגעפאסט,
ליגט שטיל א בלאנקער הימל-שטיק.

ס'צייט אָן פֿון פּעלד אַ ווּקס-גערוּיש,
פֿון קנאַספּע שייַלמ אַ בלאַט זיב אַויס,
צו אומקלאָר-ווייכע ווּנישקניטן
אינ האַרצן וואַקסט אַ בענקשאַפּט אַויס.

דאָס האַרצ ווערט פֿול און זאַפּט-באַשווערט,
ווי די צעאַקערט-פּרישע ערד,
און ס'ווערט מיט טראָפּנס וויי באַרניכט
די פּרוכטבאַר-שטילע פּרילינג-נאַכט.

קיעוו, 1918

אין פינצטערער נאכט

ינ פינצטערער נאכט, וועג איב זע זיב אליין
ניט,

איב וועד נאָר אַ טונקלער צעפלאַסענער פלעק,
מיר הערט זיב דאָס רוישן פון טוואַליעס פון זונטיע,
וואָס טראָגט זיב צום ברעג.

אינ בייזנ געווימל פון שטורמישע טוואַליעס
דאָס ברומען פון שלאכטפּעלד זיב הערט,
דאָרט טראָגט ארום זיב צעווילדעטע רינטער
אפּ שוואַרצע מיטאנישע פּערד.

זיי יאָגט זיב, טראָגט זיב ריי קעגנ רייע
און שלאָגט זיב אָן אינ דער מיט.
און ווער ס'האָט דאָס וואָפּן אינ לויפ ניט געצילט,
פאר דעם איז שוין איצטער צו שפעט.

און מענטשלעכער קערפער און פערדישע צורע,
פארפלאַנטערט אין טלאָען-געקנעט,
איצט ראַנגלען זיך האַסטיק און קרעכען ווי שטומע
פארקרימט אין קלאָע-געכעט.

אין פינצטערער נאכט, זוען איך זע זיך אליין ניט,
מיר זעט זיך דער שוידער פון קאמפ —
מיר זעט זיך דער ווייטעק
פון ליבער פארדרייטע אין קראמפ.

1918

אינ אופשטאנד

ינ קאלטער ווינטער-נאכט, בא שינ פונ
בליצנדיקע שטערן,
אפ ווינטע געגנטן צעפלאקערן זיב סרייפעס.
אינ וועלדלעכ טונקעלע,
אינ האלבע שוצגראָבנס,
בא טונקלער זינט פונ ברענענדיקע דערפער
זיב שלענגלענ שורעס מוירדימ
מיט ביקס אינ האנט, מיט ווארעם בלוט אינ הארצן.

פונ היזער אָרעמע, פונ שטיקנדע ווארשמאטן,
פונ לאנגע וואָגל-נעכט, פונ הונגעריקע זמעג
געקומענ זינט איר, ברידער מינע פילע,
צו ווייזן
די פרניז פונ שטילער מי,

דעם וויי פון אייער ליב,
דעם אויסגעשריי פון דוירעס און פון צייטן.

איב הער: ס'ברומט אופ דער קיימנ-קלאנג פון דוירעס
קנעכט.
מיט אָרעמען געבייגן צעשאַטענע אפּ לעבנס-מידע וועגן.
ס'זירט אופ דאָס בלוט פון מענגעס מיניע סרידער,
מיט האנט צו האנט און קאָפּ צו קאָפּ געשאַכטענע
אפּ שלאכטפעלדער פון קיילעכדיקער ערד.

איב ווייס: ס'וועט צארטעס מענטשן-ליב נאָך ציטערן
אינ א געמיש פון קויט און בלוט,
און ניט קיינ יאָמטעוו האָט באלייכט
אינמיטן נאכט די האַרדזאָנטן,
נאָר עמעצ וויל דעם פינג, און עמעצ וויל דאָס בלוט.

מינן בליק ווערט קאלט, ווי גרויער טאָג פון עסקימאָסן
אינ שניי-ק-ווילדן לאַנד...
מיט ביקס אינ האנט,
מיט ווארעם בלוט אינ הארצן
פארטניע איב זיב איצט
און לאַקער נאָך דעם סוינע.

קיעוו, 1918

* * *

ערפאר, וואָס ליב געהאט האָסט מיכ
און אונטערטעניקייט איז ניט געווען איך דינע אויגן, —
דערפאר דערמאן איך דיך.

און לעבן האָסט געוואָלט, ווי ווי א פריער סטעפ
פאר יעדן ווינט-געברענגטן זוימען,
נאָר ליבע איז דיין לייך געווען,
און מיט פארקלעמטע צייטן ביסט ווי א גלייכע
ארויסגעגאן אין קאמפ.

דערפאר, ווען איך דערמאָן זיך,
רוישט זיידער אופ מיין בלוט,
און הייליק ווערט פאר מיר

די ריינע בערגער-הייב,
ווי מיר — צוויי בלוטדארשטיקע אַדלערס —
געמראָפּן האָבן זיך באַ איינ פאַרצוקוטג.

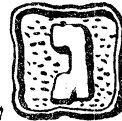
דערפאַר, וואָס קלאָר ז'געווען אונ רייך
דיינ יעדערע באוועגונג,
אונ ליב האָבנדיק מיך,
גערעדט האָסטו צו מיר, ווי ס'רעדט צום בוימ
די האק אינ האנט פון העקער.
אינ מיני הארצן-הייב ס'רוישן אלע ווונדן,
אונ כ'גיב דיין ציניש דיר אָפּ —
א נאכט אינ ווייטעקדיקע טרוימען.

1919

* * *

געבענטישט זאָל זיין די האנט,
וואָס האָט אינמיטן וואַלד
אפּ צווינגל איבער קוואַל
פּונ פּראָסטער קאַרע מיך געלאָזט אַ קריגל.

געבענטישט זאָל זיין די האנט,
וואָס האָט אין ריזן-שטאַט, אפּ ריזן-שטאַק
פּונ יעדער זינט געפּאסט
און אינגעקלעפט דעם ציגל.

איך האָב באהעפט זיך צו דיין לייך,
איך בין דער שוטעפּ פּונ דיין פּרייד,

מינע ערגעז ווייטער ברודער!
איב קוש די ערד, וואָס דינע פיס באטרעטן...
דער נאכט, וואָס גיט דיר רון,
פארטרוי איב מיניע זעליקסטע געבעטן.

1919

* * *

יג טריבנ מענטשן-לאנד,
פאר דעם, וואָס פאלט שוין אונטער קאסט פון פלאַנג,
וואָס קאָן איך זאָגן?
פאר דעם, וואָס קילט מיט אש דעם וויי פון זינע ליידן,
וואָס זאָל איך ריידיג?

מיט איינעם קלייד אפּ מינע לענדן,
מיט קאָפּ אנטבלויזט,
מיט בלוט, וואָס איג מיג הארצן ברויזט,
וועל איך צו זויסעניש זיך ווענדן.
די הייל וועט זיג מיגן ווייניג פון מאנאכט,
און ווירבל-ווינט און מידבער-זאמד מיגן כאווער פון
באטאָג...

אונ ב'וועל אינ לאנד צוריק ניט קערנ,
ביזוואנענ
"איב וועל דאס אויסלייז-וואָרט, דאָס פולע, ניט
דערהערנ.

קושיו 1919

* * *

ניג ברודער! כ'האָב דערזענ איג דיר מניג
וויימעקדיקג גניסמ,

אפ פעלדער אומעטיקע זע איכ, ווי דו שפרניזט
איג פניג פוג מנירעוויס ורויטער שניג
אוג מרָאָגסט פאר זיכ דיניג גרויסג זניג.

איכ האָב דערזענ אפ דיר מניג ליניג, וואָס איז געפאנגענ.
אפ אַניזערנע, אפ פעסמ-געשמידטע שטאנגענ
דערזענ האָב איכ דיניג בלוט פארשפריצט...
מיט פניערדיקע אויסזעם געקריצט
וועט שמענדיק זניג
איג הארצ כא מיג דיניג פניג...

1919

אומעט

יג ליבלעכסטן פונג מנינע שמויכלענ,
אינ פרינמלעכסטן פונג מנינע בליקנ —
איז שטענדיק דאָ דער אומעט, ווי א גאנעוו.

נאָר הינט איז ער מיט מיר
דורכ אופגעמאכער טיר
געקומענ, ווי א גאסט, פארבעטנ אפ א סודע.

ער גייט פונג קינד, וואָס איז פארטריבנ,
ווענ פאָטער איז מיט פרוי אינ הייל פארבליבנ.
אפ וועגנ איינזאמע דעריאָגט ער מיכ אצינד
אונג לייגט זיב אפ מנינ הארצ,
ווי טונקלער ווינטער-טאָג אפ שווינגנדיקע פעלדער.

איך לאז זיך שטיף אראָפּ צום שטאָם פֿון מינינע לייִדן
און ווייס ניט, צי איז מיני לייִד אָפּ וואָגשאַל פֿון די
וועלט...?

איך זע, ווי ס'קוקט בלוי געבונדענע קאַרבאָנעס,
אָפּ וועלט און אויסוועלט מיני צאר הייבט אָן צו וואַקסן,
און אלטער אומעט קומט, ווי ווינט פֿון האַלבער נאָכט,
צו זאָגן מיר:

איך טיפּסטע ווייען בלניבסטו שטענדיק עלנט,
מיט האַרץ און מיט געדאַנק אָפּ טאַפּלדיקע וועלטן,
און ווי אַ שטיקע שאָפּ צו רוען אָפּ באַנאָכט
גענענענע וועט דער טויט און אינשלאָפּן מיט דיר...

און שווער ווערט מיר פֿאַר נאָך נישט אויסגעלעכטע טעג,
וואָס שטייען אָפּ, ווי צייכנס אָפּ אַן אַלמנ וועג,
און שווער ווערט מיר און ווי פֿאַר גאַנצער וועלט,
וואָס פֿאַרן כּאַלעפּ האָט אַ טפּילע אָפּ די ליפּן...
און כּ'נעם די זילנ אָן פֿון מינינער וועלט און גלויבן
און זאָגן:

איך, מענטש, מיט קליינע טריט, פֿאַרלוירן אָפּ די פעלדער,
איך, מענטש, מיט טרויעריקן ליב און ניט באַגלייבטן
האַרצן —

וואָס נאָך וואַרט איך?..

קיעוו, 1919

* * *

י שווארצע מומער-נאכט

צערטסן ווערט פון וויי:

— דער סוינע בא די טויערנ!

פון טיפ פון הארץ

זיב רעסט א ווילד-געשריי:

— דער סוינע בא די טויערנ!

אפגיב צום פערד,

די האנט שטאָל אָן,

ס'איז איצט די שווערד,

די שפיז — א פאָן —

— דער סוינע בא די טויערנ!

1919

גליל ברענגענ דאָ 17 בריוו פון אָשער שוואַרצמאַנען צו זינע פּרינץ — דאָוויד און ניוניע האָפּשטיין, סוניע און ראָכל ציגאַנאָווסקע, באַסיע קימעלפּעלד, י. לואָווסקי און צו זיין פרוי אדעל מאַרמאָר. די ערשטע 15 בריוו געמען ארום דעם פּערזאָד 1912—1916, דה. די יאָרן, וועג אָ. שוואַרצמאַנ איז געווען אין דער צאָרשער אַרמיי, ווי אויב די יאָרן אפּן פּראָנט ביים דער יערשטער וועלט-מיליטאַר; די לעצטע צוויי בריוו פון 1919 צו אדעל מאַרמאָר זינען פון דער דויטער אַרמיי, אין וועלכער אָשער שוואַרצמאַנ איז אַרזינגעמאַט אַלס פּרינציפּאַל. אייניקע בריוו זינען עטוואָס געקירצט.

צו.ס. און ר. צו אַן אַזוס קע

אַן א דאטע. דער בריוו איז, אַן סאָפּעק, געשריבן פון קאַליש
אינ אָנהייב פון שווארצמאנאס מיליטער-דינסט, אנערעכ
אָנהייב 1912

סוניע און ראַבל.

„ברייש, ווי מיכנ, פליסט גאָטס נאכעס, העכער הניזער
גאָטס גענאָד.“ אוואדע, נאָר פונדעסטוועג, ווען איב זאָל
ניט האָבן מינ ביסעלע סיכל-האיאָשער, וואָלט איב די
ווענט פון דער קאזארמע מיט די ציינ צעריסן און וואָלט
אוועק פונדאנענ. אינ א פראָסטיקן ליכטיקן טאָג, שטעלט
איב פאָר, פאָרן מיר ארויס אַ מאנ הונדערט — די היטלען
אפ דער זינט, אפ די שיינע ריינע פערד, — איז אַ ביסעלע
פריילעכ. מיר ווארטן שוינ אפ דער צינט פון די מאנעוורעס,
און די אלטע סאָלדאטן דערציילן „ניסימ-וועניפלאָעס“ און
גאנצע גליקן פון א „סטאָיאנקע“ אינ א פויליש דאָרפ, ווו
די פויערימ נעמען אופ מיט גרויס אכטונג די מאָלאָדצע-
וואטע דראגונעס.

איינער א יודישער סאָלדאט האָט מיר דערציילט וועגן
זינע גליקן בעשאס זיי זינען איינמאָל אזוי געשטאנען אינ
א יודיש שטעטל. דערווייל אָבער לנדן מיר גענוג. ס'איז
זייער שווער איבערטראָגן דאָס ענגשאפט פון דעם קאזאר-
מע-לעבן.

זינט געזונט און שרנבט מיר. דעם גרעסטן דאנק, וואָס
מע קען נאָר געבן, גיב איב פאָר אנערע לעבעדיקע ווער-
שער, וואָס איר האָט מיר געשריבן.

אַ ש ע ר

צו ב. קימעלפעלד

פאטשט-דאטע: קאליש, 21. 10. 12

זייער און זייער געערטע באסיע.

איב פלעג אייב אפמאכען, נאָר, ניט באקומען פונ
אייב קיינ ענטפער אפ מנייע ערשטע צוויי בריוו, האָב איב
שוין, געוויינלעך, ניט געווארט אפ קיינ בריוו פונ אייב, און
פלוצלינג — אייער קארטל... שטעלט זיב פאָר, דאָס איז
געווען פאר מיר א פריידיקע איבעראשונג. איר ווילט וויסן, ווי
איב לעב. שטעלט זיב פאָר מיב אפ א פערד, מיט דער שאשקע
אפ דער זיט, מיט א ביקס אפ די פלייעס און מיט א פיקע
באמ פוס, און ווייסט, אז איב האָב זיב אזוי אָנגעטאָגן ניט
בלויז צוליב דעם, אז איב זאָל זיב באווייזן פאָר אייב, נאָר
אזוי לעב איב איצט. צו א פערד דארפ מען זיב א זאָרגזא-
מער באלעבאָס און צו געווער — א געשיקטער קריגס-מאנ.
יעטוידע אָפּווייכונג ברענגט מיט זיב גרויסע אומאָנגענעם-
לעכקייט. אפ אלץ גיט מען אכטונג, און אלץ פאָדערט מען...
פונדעסטוועגן געפינ איב ציט אפ ליינען. איב ליינען
שוין און פארשטיי פוילישע ביכער. באקאנטע האָב איב
ווייניק, גוטע באקאנטע — קיינ איינעם ניט.
זיט געוונט, איב בעט מיר שרייבן.

אָשער

קאליש, 14-טער דראגונער מאלאָדאָסישער פאָלק,
5 עסקאדראָן, אָשער שווארצמאנען.

* מיט שטערנדלעך זיינען אָפּגעמערקט די בריוו, וואָס
זיינען איבערגעזעצט פונ רוסיש.

ד. האָפּשט ייִנען

קאליש, זומער 1914, ערעוו דער מילכקאַמע

טייערער ברודער מינער! דעם עמעס געזאָגט, האַלט
 איך נישט פאר נייטיק צו בעטן באַ דיר אַנטשולדיקונג פאר
 מיין שוויגן. דו ווייסט, איך דערוואַרטונג אפּ מאַביליזאַציע
 קומען פאַר פאַרשטאַרקטע איבונגען, אפּ פערד און צופוס,
 מיט ביקסן, שאַשקעס און פיקעס. באַמאַג איז אַבסאָ-
 ליוט נישטאָ קיין ציט עפעס וואָס אָנצושריבן. איך בעזשבן
 פון דעם נאָכמיטיקדיקן אָפּרו גייט אַרײַן: אָנטרינקען די
 פערד און קלענערע אַרבעטן איך פערד-שטאַל, ווי אויך
 שוילן קאַרטאַפּל, און פון דעם גאַנצן אָפּרו בלייבט קוימ
 איבער אַ האַלבע שאָ. דאָס אָונטיקע רייניקן די פערד ענדיקט
 זיך האַלב זיבן, דערנאָך איז אָפטמאַל „סלאָועסנאַסט“. איך
 קאַזאַרמע איז אַ טומל און אַ הו-האַ און מע מוז צולייגן
 ענערגיע, קעריי אפּ אַ האַלבער שאָ זיך אַרויסכאַפּן צו אַ
 באַקאַנטן לייענען אַ ציטונג. דאָס איז אַ ביסל וועגן מיין
 לעבן. טייערער, איך בין זייער צופרידן, וואָס דיר איז גע-
 לונגען זיך אַנצוואַרדענען: זאָל כאַטש בלויז איינער לערן.
 דו ווייסט, מיין ליבער, איך פאַרליר נישט די מוט, פאַר-
 קערט: פון דער שווערער אַרבעט מערן זיך די קויכעס, פונעם
 שווערן דרוק זוערט גרעסער די ליבע צו פרייהיט. ווייסט,
 איך בין זייער צופרידן פון דינע בריוו. איך האָב דיך ליב,
 זייער ליב. איך בעט דיך אָנשריבן גיכער. דער רועך זאָל
 עס נעמען, איך האָב ערשט באַמערקט, אז עס האָט זיך בא-
 קומען אַ ליבע-בריוו. נו, זאָל זיין אזוי. גיב איבער אַ גרוס
 ניוען און שרייב אָן איר שוועסטער, אז איך בין איר זייער

און זייער דאנקבאר פארן גרוס. איך האָב שוין באקומען 2 קארטלעך פונג באסיענ. צי שרייבסטו זיך מיט איר איבער? זיי געזונט.

אָ ש ע ר

קאליש, 14-טער דראגונער מאלאָראַסישער פּאָלק, 5 עסק. אָ. ש.

4

פונג אַ בריוו צו ס. צי אַ נאָווס קע

אַן אַ דאטע, איז, אַן סאַפעק, געשריבן
אינ די יערשטע מילכאַמע-טעג פונג פּראָנט

...איצט אַ וביסל פונג זיך: ס'איז אינטערעסאַנט, סוניע, ווען עס דרייען זיך ארום 8—10 מענטשן אפּ אייגענער פאר-
אנטוואָרטלעכקייט אינ אַ געגנט, וועלכע איז נישט אונדזערע אונג
נישט דעם סויגעס, וווּ ס'דרייען זיך אויב ארום דעם סויגעס
ראזיעזרן, נאָר שמענדיק זינגען מיר נעענטער צו זייערע
הויפט-קויכעס, ווי זיי צו אונדזערע, ווייל זיי האָבן מוירע
צו גייג ווייט. אונג אָפט קומען פאָר פּלוצלינגע אַנפאלג פונג
זיי אפּ אונדז אונג פונג אונדז אפּ זיי. דערפאר, אז מע זוערט
אינ אזא פאל געהארגעט אָדער פארווונדערט, קומט מענ שוין
נישט צו „קיווער-זוסהאַעל“, מע בלייבט ערגעץ לינג אינ א
וואַלד, אינ אַ זומפ, אונג אי אונדזערע, אי זייערע צעלויפן
זיך. נאָר אַ גוטער קאוואַלעריסט לאָזט נישט איבער זינג פאר-
וונדערט כאווער, ס'ינדן ס'איז שוין לעס ברירע.
זינג געזונט, סוניע, גלייבט מיר, אז מיר וועלן זיך
נאָך זען.

אניער בעסטער פּרינט

אָ ש ע ר

18 דעקאבער 1914

גוטע אומפארגעסלעכע באסיע.

ס'איז שוין פאָרדער פינף כאדאָשימ מילכאָמע און פון איינע קיין איין בריוועלע. ווען מיר זענען ארויסגעפאָרן אפ דער מילכאָמע, האָב איך אייך געשיקט א בריוו, וואָס איך האָט אייך, דאכט זיך, טאקע דערהאלטן מיט צוויי כאדאָשימ צוריק. איך האָב באקומען א בריוו פון דאָוויד האָפּ (שטיינען), וואָס ער האָט געשיקט נאָך איין אונגוסט, און ער האָט טאקע געשריבן, אז איך האָט מיין ערשטן בריוו דערהאלטן.

איך ווייסט, די מילכאָמע האָט אויסגעלערנט מיט אלע שאלעמ צו מאכן, און איך זעט מיר אויס וואו וווינטע... און איך שרייב אָפּ דעם בריוו קימאט קאלטבלוטיק און בעט אייך באערן מיך מיט עטלעכע ווערטער. איך דערמאָן זיך אָבער אָפּט איין אייך; ווי איך זעט, שרייב אייך אייך; און איך האָט דעם איינגאנצן פארגעסן איין מיר? צי דערמאָנט איך זיך ניט קיינמאָל איין דעם פארגאנגענעם? איינער פאָטאָגראפיש קארטל האָב איך ערשט ניט לאנג פארלוירן צוזאמען מיטן נאָטיץ-ביכל אפן נאכטלעגער ביים א נאכט-אליארעם. און גלייבט מיר, דאָס איז געווען פאר מיר דער גרעסטער פארלוסט, נאָר אומקערן זיך איז שוין געווען אומעגלעך.

זינט געוונט.

אַ ש ע ר

ד. האַפּשט ייִנען

דוכט זיך, דער 19-טער אָדער
20-טער פעווראל 1915, פּראָנט

דאָוויד, טיערינקער דאָוויד!

א גרויסן דאנק דיר פאר דיין בריוו, אויב ס'איז נאָר
אַנגענומען צו דאנקען איצט פאר א בריוו. א נארישקייט! דו
ביסט פאר מיר א פארבינדונג מיט א גאנצן צווייטן קיעווער
באקאנטע. א שטיק צייט האָבן מיר זיך געהאט ניט
איבערגעשריבן, און דאָס האָט מיך געארט, אזוי געארט, און
אז איך בין א ביסל בארויגען געווען אפ דיר, און מיט דיין
איצטיק קארטל האָט מיר אופגעלעבט א גאנצע שטיק
פונ מיין פרוערדיקן לעבן. זאָס מער צייט ס'גייט אוועק,
אלץ מער דוכט זיך מיר אַנער וועלט אלס ניט קיין רעאלע.
עס דוכט: אייך און אַנער לעבן וועל איך קיינמאָל מער ניט
זען, ווי איך דער פאנטאזיע, און די בריוו, די בריוו גייען
ערגעץ אפ אן אנדער וועלט. עפעס א מיין דערהויבענע שפיל.
מע האָט זיך אזוי אינגעוויינט, אזוי איז דאָס און אזוי
דארפן דאָס שטענדיק זיין: דימשט איך קאסקעס אלס כניעס,
אַקאַפּן, דראָט-פארצוימונגען, באטארייעס שיסן, די 4
הארמאטן רעווענ, ווי עמעסע לייבן, און ווען מע שטייט
לעבן זיי, פילט מען זיך אזוי זיכער, מע פילט זיך אלליין
כאָטש ווי א וואָלף. די 4 שווארצע סאָלידע הארמאטן מיט
די מינלעך אָפּן אהינצו... זינען אוואדע וויכטיקער פונ
אונדז, און מיר, קליינע וועלפעלעך, באגלייטן די הארמאטן
אפ דער פּאָזיציע, און דאָרמטן זעצן מיר זיך אריין איך
אַקאַפּן און היטן, אז די „כניעס“ איך קאסקעס זאָלן זיך ניט
א לאָז טאָן און כאפּן אונדזערע הערן הארמאטן פארן:

גאָרנל. אָפּט בניט מען זיב. פארנאכט, ווען ס'ווערט רעכט פינצטער, רוקט מיר זיב ארויס און אנדערע גייען אריין. אונדזערע פערד שטייען שוין גרייט הינטערן וועלדל און מיר פאָרן אוועק אין נאָענטן דאָרפ. 30 מאָנ אין איין שטיבל. מע קאָכט, ימע פרעגלט, סע ווערט יא רויב, ווער עס טראָגט שוין שטרוי און לייגט זיב שלאָפן. אקלאַל, ס'איז דאָ א סאכ צו שרנבן. אמאָל איז שלעכט, אמאָל ערגער, אמאָל גאָר בימער. נאָר ניט דאָס איז דער איקער. ס'ווערט א מינ „לעבנ“: געווען אפ דער ארבעט, געקומען אונ ס'דוכט — אזוי וועט זיין און אזוי דארפ זיין. און וועגן איב — עפעס א מינ שיינער טרוימ, וואָס וועט ישמענדיק בלויבן אומבאגריפלעכ. נאָר אזא מינ ארבעט האָבן מיר נאָר גראדע איצט אפ די אָפגעשטעלטע פאָזיציעס לעבן פלאַנסק. און פרויער האָבן מיר געהאט בא-זונדערע קאוואלערישע ארבעט. איב האָב קיין צייט ניט, איב אַזיל זיב צו פארענדיקן דעם בריוו.

זיי געזונט און לאָזן זיין געזונט אלע גוטע און שיינע, וואָס זינען דאָרט אין דער היימ. הער, עס טרעפט אמאָל, מע פאָרט דורכ א וועלדל און ס'איז גראדע אופגעלייגט אפן הארצן. און עס וטראכט זיב און פארלאנגען ווילן ארויס-שפרינגען פון הארצע און ווערטער פון מויל, און ס'דוכט: איב בין איין דער היימ און כ'דערצייל און דערצייל און כ'קאָן איב ניט דערציילן, אזויווי אינ יא שטומען שלאָפ, און כ'ווער שיר ניט מעשוגע, וועלנדיק זען אינדערעמעסן כאַמש עמעצן פון איב. זינט אלע, אלע געזונט, מינ בעסטן גרוס שיק ארקענ. ס'ווייזט זיב אויס, כ'רייד טאקע מיט דיר און ס'טוט באַנק איבערניסן דעם בריוו. זיי זשע געזונט און שרנבן ישמענדיק, ישמענדיק.

אָ ש ע ר

ד. האָפּשט יינען

1915. פּראָנט

טײַערִינקער און ליבער דאָוויד. געוויינלעך, דער איקער, באַ וואָס איך האָב זיך אָפּגעשטעלט, לייענענדיק דיין בריוו, איז באַ דעם גרום פון דיין זון. עפעס אזעלכע נייע געדאַנקען זײַנען אַרום אפּן זײַנען, עפעס אזעלכעס ווּנדערלעך-ערנסטעס און ברייט-פאַרשלינגענדיקס, ווי באַ דער זענג פון אַ גרויסער אָפּענער נאַטור-פּאַנאָראַמע אין אָנהייב האַרבסט, ווען די זון נאָך האַלבן טאָג בלענדעט ניט, נאָך הענגט אזוי לויטער און קלאָר. און אלעס, וואָס כאַפט זיך מיטן אויג אפּן גאַנצן פּעלד, — אַן איינצלענע געבינדע, אַן איינצלענע סאָסנע אָדער באַרנבוים ביזן סאַמע וואַרײַסן וואַלד מינעט זיך ניט אין שטראַלן, נאָך ווייזט זיך אַרויס אזוי דײַטלעך און ווּנג-דערלעך-פּראָסס מיט יעדער ליניע, מיט יעדן בייג, און אַ מינ שטילע און רוזקע פּאַרטראַכטקײַט איז אויסגעגאַסן אפּ אלעס. איך ווייס ניט, אויב איך האָב דיך דערפּילט ריכטיק. אַלנפּאַלס, מיר דוכט זיך אזוי, און עפּשער איז דאָס אַן אָפּשפּיגלונג פון מיין אייגענער שטימונג...

אַ ש ע ר

*8

צו ס. צו אַנאָווסקע

1-טן מײַ 1915

מיין טײַערע אומשאצבארע סוּניע!

קײַן איין בריוו דינעם לאַז איך ניט אָן אַן ענטפּער. אַט דאָ ניט לאַנג האָב איך דיר געשיקט אַ בריוו, און די טעג האָב איך דערהאַלטן פון דיר אַ קליין קאַרטעלע און אַ

בריוו, אינ וועלכע דו קלאַגסט זיב, פארוואָס איב שרעב ניט, און מאַנסט בריוו, און מיט גרייטקניט און מיט גרויס פארהגענינג שרעב איב דיר ווידער, ס'איז דאָב אזוי אָנגע-נעמ צו רידנ מיט דיר, כאַמיש קיין ניס איז ניטאָ. ביז איצט זינענ מיר געווענ איב די אָקאָפּעס; אונדז האָט פארביטנ די פעכאָטע [אינפאנטעריע], און ס'איז שוין עמלע-כע טעג, אז מיר רוענ זיב אָפּ. אייניקע דיטער-איבונגענ און דאָס אכטונג געבנ אפנ פערד — אָט איב וואָס דער טאָג גייט דורכ, און טעג שטייענ וונדערשיינע. דאָס דאָרפ, וווּ מיר שטייענ, — א וויאָרסט 10 פונ די אָקאָפּעס — צייכנט זיב אויס מיט „זעלענקעס“ (גרינע פעלדער) צווישנ די הויפנ, די הויפנ זינענ פונ אייב זיט גאט, און פונ דער אנדערער — צוענ זיב שוין פונ סאמע וועג ברייטע גרינע פעלדער, סערער א סאכ, און אלע זינענ זיי איצט „ווי מיט מילכ אָפגעגאָסנ“. און אָט איב אזוינע טעג טראכט איב: וואָס וועט זיב, מיט וואָס וועט זיב דאָס אלץ ענדיקנ? שטעל זיב פאָר, ווי ס'וואָלט זיב געגלוסט זענ כאַמיש איינעמ פונ איב; און ס'איז אזוי פנינלעכ, וואָס איב אזא ציט קומט אויס מיט פארבאָרגענעמ ווייטעק צו היטנ איב זיב אזוינע געדאנקענ:

און ניט נאָר דינ שניער וועט שטיינ אָנ א דאכ,
אָנ טיר און אָנ פענצטער צעבראָכנ דינ הויז —
קיין זאנג וועט ניט בלייבנ צו זעפנ א מויז
בא דעמ, וואָס געווענ איז מיט ברויט-סקירדעס ריכ.

דינ פאָלק וועט צעפאלנ, ווי האָלץ, וואָס צעפויִלט,
אזויווי פונ מאָל א צעגעסענעס קלייד,
דערפאר, וואָס מנינ פאָלקס אומגעהייערנ לייד
האָסט געמאכט פאר דינ פרייד.

פרזער האָט זיך געשריבן אזוי:

די נאכט האָט באדעקט מיך מיט פינצטערע פליגל,
און ווידער מיך הילט לאנג פארגעסענע רון...
...און ס'דוכט מיר, איך סאמע מיט פעלד אפ די קני
שטייט עמעז א גוטער, און פליסטערט, און בעט:
— מנין גאָט, אויב געווען איז דיין צאָרן אפ זיי,
וועט איצט דיין ראכמאַנעס ניט זיין נאָך צו שפעט.
דעם דינטער, וואָס בלאַנדזשעט באנאכט אָן א וועג,
די דאָרפישע פּווערלעך צינד אָן צוריק;
איך שמעטל, וואָס שטייט דאָ פארפינצטערט און שטומ,
איין זיכערן לויכטנדיג פּענצטער קער אומ.

ווען ס'איז שוין איך שווער קיין איינציקע שטרוי,
פארוואָס זאָל נאָך שטיין ניש געאקערט דאָס פעלד?
און אָרעמע שטעטעלעך אויסגיין אָן ברויט
דערפאר, וואָס די וועגן מיט מוירע פארשטעלט.

אזוי קלערט זיך, סוניה, און אזוי טראכט זיך, און
ס'הארצ איז א קעסל.

אזויגער 6 האָב איך מנין פערד אויסגעבאָרן, — א
שויניק פערד בא מיר, נאָך פונ קאליש. דעם ווינטער האָט
עס זיך שטארק אויסגעמוטשעט, איצט האָט עס זיך גוט
פאָפראוועט, האָט געביטן די האָר און גלאנצט זוי א
שפיגעלע.

נאָכן באָרן האָט עס זיך געפאשעט, און איך בין געלעגן
דערנעבן. אָט אזוי פארגייען פארנאכטן. איך וואָלט נאָך גע-
שריבן, איז ניטאָ ווי זיי געזונט.

דיין אָשער

ד. האפשיטענע

מאסקווע, 15 יולי, 1915

מייערינקער דאָויד. פארווונדעט האָט מען מיך דעם
8 יולי און איצט בין איך אין מאַסקווע אין יודישן שפיטאַל.
מיין ווונד היילט זיך גאנצ גוט, נאָר איין קויל ליגט נאָך אין
פוס און מע דארף זי ארויסנעמען. ווי מע זאָגט דאָ, איז דאָס
א גאנצ גרינגע זאך.

מייערינקער מינער. איך האָב מוירע, אז ס'וועט מיר אפּי-
לע ניט אויסקומען צו זען זיך מיט אייך, און אזוי וועל איך
אוועקפאָרן אפּ דער פּאָזיציע, ווייל איצט קאָזט מען שוין ניט
אַפּ אהיימ אפּילע אפּ עטלעכע טעג. איך וועל, געוויינלעך,
זען טאָג וואָס מעגלעך, אויב מע וועט נאָר קענען, קומען
אהיימ כאַטש אפּ א פּאָר טעג.

דאָ איין שפיטאַל ליגן איך אפּן בעט, איך קען נאָך ניט
גיין, און איך ווער שיר ניט מעשונע פאר לאנגווייליקייט.
איך שלאָפּ ניט באנאכט, ס'טוט מיר וויי דער קאָפּ ליגנדיק,
און די זיטט, ווייל אזוי בין איך געזונט, נאָר די ווונד איז אין
דער קני פונ דעכטן פוס (דער בייני ניט אַטגעריהט), איז קאָנ
איך נאָך ניט גיין.

דאָויד. אין דער שלאכט, אין וועלכער איך בין פארווונ-
דעט געוואָרן, האָט אַנטוילגענומען אויך דער פּאָלק, אין
וועלכן ארקע דינט. דער פּאָלק איז שטארק צעשעדיקט
געוואָרן. זע, דערווייז זיך, וואָס הערט זיך מיט ארקען, און
שרינג מיר דערפון...

דיינ אַשער

י. ל ו ו א ו ו ס ק י נ

יול-אווגוסט, 1915, מאסקווע

דעם 18-טן [יול אָדער אווגוסט 1915] האָב איך דער-
האלטן דיין בריוו.

מיינ ניט, טייערער, אז איצט בין איך דווקא גלויב מיר,
איך בין איצט אין אַ געוויסן זינגען אַ סאַך אומרוקער, ווי
פרווער. אין מיין לאַגע איצט איז דאָך נישט קיין שטענדי-
קייט. ס'איז אַ גאַנץ קורצע איבערהאַנגס-צייט. ווייטער,
בעשאַס איך בין אפּ דער פּאָזיציע געווען, איז דער נעשאַ-
מע-צושטאַנד געווען צוגעפאַסט צום אַרומיקן, איך האָב גע-
וויסט, וווּ איך בין און וואָס איך בין, און די רעאַל, וואָס איך
שפּיל. איצט איז אַ נייע לאַגע מיט נייע מעגלעכקייטן און עס
צערייצט נאָר. אפּ דער פּאָזיציע האָט מיך נישט געערגערט,
פאַרוואָס איך קאָן אַיך נישט זען, און איצט איז דאָס באַ
מיר אַ דאָסאַדע. כוּצדעם, דאָרט איז געווען פּעלד און וואַלד
און פּרייע נאַטור, און איך געוויסע צייטן פּלעגט זיין גאַנץ
אַנגענעם.

אפּילע דעם אינדערפּרי איידער מע האָט מיך פאַרווונ-
דעט (געוויינלעך, כ'האָב נישט געוויסט, צי מע וועט מיך
פאַרווונדן, און כ'האָב קימאַט נישט געגלויבט דערזינגען),
געדענק איך, האָב איך זיך געפּילט אין פּיל מאָל בעסער,
איידער איצט איך לאַזאַרעט. און נישט דערפאַר, ווייל די ווונד
טוט מיר וויי. די ווונד היילט זיך זייער, זייער גוט און ס'טוט
מיר קימאַט גאָרניט וויי, איך עטלעכע טעג אַרום וועט
מען די קויל אַרויסנעמען. זי זיצט נישט טיפּ. דאָס ער-
סמע איז פאַר מיר, וואָס זייענדיק איך נ לאַנד, זע איך נישט

קיינ נאָענטמנ מענטשנ לעבנ זיכ, און דאָס שטיקל גאס, וואָס
זעט זיכ פונ פּענצטער, איז שוין זייער נימעס געוואָרן. קומענ
קיינ קעווו איז אומגעלעכ באַ מינ גרעסטנ ווילן.
די צייט פונ מינ זינ אינ מאַסקווע איז אָפּהענגיק
פונ דער ווונד, וואָס וועט אויסקומענ מאכנ באמ אדוויסנעמענ
די קויל.

זי געזונט, דינ אָשער.

Москва, Таганка, Семеновск., 26. Лазарет
при фабрике Белова.

(אינ זעלביקן בריוו איז דאָ א צושריפט צו ס. ציאָנאווסקע)
סוניע טייערינקע, ב'האָב דערהאלטנ דינ קארטל. איכ
ווייס, טייערינקע, אז קומענ צו מיר איז פאר איכ זייער א
שווערע זאכ, און איכ האָב גאָר קיינ האָזע ניט צו בעטן
וועגנ דעמ, כאָטש דאָס וואָלט געווענ דאָס גרעסטע, וואָס
קענ זינ פאר מיר איצט. וויפל איכ וועל זינ דאָ אינ מאַס-
קווע, ווייס איכ ניט קלאָר, איכ רעכנ, אז נאָכ א וואָכנ 8.
איכ פיל זיכ דאָ ניט איבעריק גוט, כאָטש איכ גיי שוין
ארום נישקאָשע און פיל קימאט קיינ ווייטעק ניט. אויב
ס'וועט זיכ מיר אינגעבנ, וועל איכ זענ גיין אינ די מאַס-
קווער בילדער-גאלערייענ, דערווייל האָב איכ נאָכ די שטאָט
אקוראט ניט געזענ.

שריב גיכער.

אינער אָשער

צו ב. קימעלפעלד

מאָסקווע, 20 סענטיאבער, 1915

עמעס, באסיע, עמעס.

אינ אונדז איז פאראן עפעס פארבאָרגנס, וואָס מיר שרעקן זיך אויסצוריקן מיט ווערטער, מוירע האָבנדיק פאר דער גראַבקיט פון דער פאָרמ.

און איך פארשטיי אייך טיפ. איך האָב אייך פארשטאנען שוין דעמלט, ווען איך האָב אייך געזען דאָס ערשטע מאָל אפ דער האַמישע אינ וואַלד, ווען איך האָב א צערודערטער געבראָכן אלץ, וואָס איז מיר אַרײַנגעפאלן אין האַנט, און איר האָט זיך גערויטלט, פילנדיק איך זיך די סיב פון מיין צערודערטקייט. איך האָב אייך פארשטאנען דעמלט, ווען איר האָט זיך געקליבן עפעס זאָגן מיר, און נאָך מער האָב איך אייך פארשטאנען, ווען איר האָט אָט דאָס „עפעס“ בעשו- מויפן מיר ניט געקענט זאָגן, און ס'האָט מיר אזוי פאַר- דראָסן, נאָר איך האָב געשוויגן, דערפאר וואָס איך האָב אייך פארשטאנען. און האָב פארשטאנען, אז איך וועל דאָ מיט גאָרנישט ניט העלפן.

און אצינד, ווען ס'איז שוין פאָרדער פיר יאָר, איך פאָרלוירן פון וועלכע מיר פלעגן זיך גאנץ זעלטן דורכשרייבן, און איך האָב אפ קיין מינוט ניט אופגעהערט צו שטאַלצירן מיט דעם, וואָס איינער געשטאלט איז אזוי העל איך מינען דערין געוונען, — איצט פארשטיי איך אייך אויך טיפ און וואָלט געוואָלט, אז ס'זאָל גיט בלייבן גאָרנישט אומפאַר- שטענדלעכס צווישן אונדז.

איך בין אזוי אומרוק:

איר שרייבט, אז איר ווייסט ניט, ווו איר וועט וווינען.

בלויז וועגן איינס בעט איב אביב: בא יעשוידער ענדערונג
איב איער לעבן — שרייבט אָן.

ס'וואָלט אזוי שווער געווען ניט צו וויסן, וווּ איר גע-
פינט זיב.

מיט אַ סאַג הרני-פיר צוריק איז באַ מיר געווען אַיער
ברודער, אונטער קומט ער ניט ארני, כ'ווייס ניט פארוואָס.
ער האָט מיר אַ ביסל דערציילט וועגן אביב, אונטער איב הארצן
ביב איב איב אזוי דאנקבאר געווען דערפאר. איב גרים
איערע עלטערן, די ליבע שוועסטער אונטער ברודער.
זינט געזונט. שרייבט אָן, שרייבט אָן.

אַ ש ע ר

מאַסקווע, טאגאנקע, סעמיאָנאָווסקאיא, 26, לאזארעט
בא בעלאָווס פאבריק.

יא, פונ דער ווונד-האַב איב זיב שויב אינגאנצן אויסגע-
היילט.

*12

ד. האַ פ ש ט י י נ ע נ

1916. פראַנט

דאַוויד טייערער.

וועגן וואָס זאָל איב דיר שרייבן? איב וועל אָנהייבן פונ
דעם, אז באַ אונדז איז הינט געווען אונטער אינספעקטאָרישע
רעוויזיע, דה. מע האָט רעווידירט אבסאָליוט אלץ. ס'איז
דורכגעגאנגן אלץ קעשורע. ס'איז אויסגעקומען צוצולייגן אַ
ביסל מי, אונטער איצט, ווי מע זאָגט עס, דען מיר נאָב דער
האַרעוואניע. די שטימונג איז אַ גאנצע מונטערע, איב ווייס
אפילע ניט, פונטאנען נעמט זי זיב די לעצטע טעג. ווי אַ
ווייטער כאַלעם זעט זיב אָפט עפעס קרעפטיקס, מעכטיקס.

ס'זעט זיך: א פערד שפילט אונטער א רינטער, עס זעט זיך
א „טרויקע“ מיט גלעקלעך אינ א שטארקן פראָסט. ערגעץ-
ווי הוליענ שטארקע ווינטן אינ ברייטע סטעפעס, ערגעץ-ווי
פליסן ברייט אונ פריי וואסערפולע טיכטן — — —
עס הערט זיך מיר א יעגער-האַרן איבער שניינקע
פעלדער אונ וועלדער, אונ איך זע: פונעם עק וואלד איז
ארויסגעשפרונגען אונ אונטערגעשאַסענער הירש אונ, אָפגע-
שפרונגען א הונדערט קלאפער, האָט ער, אָפגוייענדיק מיט
בלוט, זיך אזוי א זעץ געמאַן מיטן קאַפ אראָפ אונ זיך
איבערגעקערט אפ א זיט. בא זונ-פארטאנג ראָזעוועט אזוי
טרויעריק-שווינגנדיק די ווינטע שניינקע לאַנקע מיטן הירש,
וואָס שטארבט אפ איר — — —

איך האָב באקומען דינג בריוו מיט דער ליד. עפעס קאָן
איך וועגן איר גאָרנישט ניט זאָגן.
דאָוויד, דינג בריוו איז זייער א טרויעריקער, צי דען
ביסטו ניט אזא ווי דו ביסט געווענ? זע, שלעפ אליין אפ
זיך ניט ארופ.
זאָל דיר גאָט געבן געזונט.

ד י נ א ש ע ר

*13

ד. האַפ ש ט י י נ ע נ

28 מני, 1916

ט נ ע ר ע ר ד אָ ו ו י ד !

ס'ווייזט זיך ארויס, אז דו ביסט אינ ראדאָמישל.
שרייב, וואָס ווסטו דאָרט אונ ווי גייענ דינע געשעפטן.
ניט לאנג האָב איך דיר געשיקט א בריוו קיין קיעוו.
דינג קארטל האָב איך באקומען.

שרניב אָן אינדערעמעסן, וואָס הערט זיך בא דיר גוטס
און וואָס ווייסטו גוטס וועגן וועמען ס'ניש איז פון די בא-
קאנטע און כאוויירימ.

אויב ס'איז ניטאָ קיין שום ניס, טרייב אַ ביסל רעכי-
לעס, ווער מיט וועמען שפאצירט שפעטער פון אלעמען
איז די אָונטן וואָס פאַר אַן אויסזיכטן עס זינען פאַראַן
אפ א גערעמעניש.

בא אונדו איז דאָ קיין באזונדערע ניס ניט פאַראַן,
ס'איז זומער; ווארעם, גוט. אפ דער פאָזיציע אָדער איז
דאָרפ אפן אָפּרו לעכסטו ווי א פאָרעצ. די גאנצע ארבעט
איז — דאָס פערדל אויסרויניקן אָדער אויסבאָדן, אָנפויען,
אָנהאַרעווען. נו, ס'איז דאָך דיין אייגן פערדל, אפ וועלכט
דו ביסט אפ דער מילכקאמע ארויסגעפאָרן; און פארקליבסטו
זיך גאנצפרי, ווען איז דאָרפ שלאפט מען נאָך, אפ א לאַג-
קעלע אָדער אפ ניט קיין צעאקערטן פאס, דאָס גראָז איז,
פארשטייסטו מיך, געדיכט, זאפטיק, עסט זיך דאָס פערד
אָן צו זאט.

לעבאטיכילע, כאָטש טעסע פלעקער אפ זיין קאָפ, שטייט
עס און ווארפט מיט די צייג ארום דעם ארויסגערוקטן לינקן
פוס, און דערנאָך ווערט עס עפעס אומרוק; אפ יעדן קוימ
הערבארן שאַרף הייבט עס אָן זיך ארומוקוקן, אומרוק זיך
צוהערן, גיט א דרוי אויס דעם קאָפ צום וואלד-צו, שפיצט
אָן די אויערן, גיט א ציל אָן דעם בליק און שטייט, שטייט,
און איז זיין אומבאוועגלעכקייט איז צו זען אזא גרינגקייט,
אז סע דוכט זיך יעדער סעקונדע: אָט וועט עס זיך א וואָרפ
טאָג איז אַ זייט מיט דער גאנצער גרינגקייט פון זינע פיס
און פארהעסן דעם „זי-געזונט“. נאָך אַנשטאַט דעם גיט
עס מיטאמאָל שארפ אַ וויס די מאָרדע צום גראָז, הייבט

אָן צופֿן, צופֿן אפֿגיב, דערנאָב שפּיצט עס זיב ווידער אָן:
הייסט עס, שוין זאמט, און דאָ באקט שוין די זונ...

דניג אָשער

פּראָנט, 14 דראַג. וּמאַלאַראַס. פּאַלק, 5 עסק. אָ.ש.

*14

ד. האָפּשטיינענ

פּעלד-פּאַטישט, 23. 7. 16,

דאָוויד טייערעה.

מיר האָט זיב די גאַנצע צייט ווערדוכט, אז איב האָב
פאַרלאָרן דינ אדורעס, און דערפאַר האָב איב דיר ניט
געשריבן. איצט האָב איב, צו מינ גרויסער פרייד, געפונען
באן זיב דינ קאַרטל מיט דינ אדורעס און אונז זיב שרייבן
צו דיר, דה. שוין עטלעכע טעג, אז איב קלייב זיב. איב
געפינ זיב איצט אפֿ דער סאַמע פּאָדערשטער פּאַזיציע.
שרייבן וועגן דעם מער אויספירלעכ האַלט איב זיב אָפּ,
ווייל דער בריוו קאָן פאַרהאַלטן ווערן. פון דעם אָרט, וווּ
איב ליג, זע איב די איינציקע מיר נאָענטע פאַר דער לעצ-
טער צייט: ארומגעריסענע געביידעס, זיב שאַקלענדיקע
ביימער, דעם הימל, ניט קיין גרויסן פאַס פּעלד און וואַלד
אפּן האַריוואָנט. זיי זינען מיר געוואָרן אייגן, זיי האָבן
זיב אונגעגעסן אין דער נעשאַמע ביז צום פאַרלאַנג אוועק-
צוגיין פון זיי, זיב אָפּצוקערעווען, נאָר איב ווייס, אז האָבן-
דיק אָפּגעקערעוועט זיב פון זיי, וועל איב ניט בלוין
אוועקטראָגן א טיפע בענקשאפט נאָב זיי, נאָר איב וועל ניט
קאָענע לעבן אָן זיי.

באַטאָג האָט זיב אָנגעהויבן א רעגנרל, צונויפגעמישט
מיט זון; איצט פאַרגייט די זון; אפֿ דעם ראַנד הימל, וואָס איב

זע, קלייבנ זיכ אויפ אשקאלידיקע כמארעס, ערמערווייז
געפארבט אינ קופער-קאליד, אונ דער הימל איז עפעס א
קאלטער. דער ווינט איז א קילער, א גאנצ שננדנדיקער.
איכ זע די זיכ שאקלענדיקע שפיצנ פונ באזונדערע ביימער,
נאָר קלערנ קלער איכ וועגנ זיכ, וועגנ דיר... וועגנ דעם,
וואָס ס'איז געווענ, וואָס ס'איז דאָ, אונ וואָס קאָג נאָכ
עפשער זינג...

ווענ איכ קלער וועגנ זיכ, וועגנ מיניע נאָענטע אונ
באקאנטע, וועגנ דעם, וואָס ס'איז געווענ מיט מיר מיט א
יאָר פינפ-זעקס צוריק, ווייזט זיכ מיר אויס: לאנג זינגענ
שוין אָפגעפאלנ די בלעטלעכ פונ דעם ווייסנ בלימל;
דאָרטנ איז עפעס אנטשמאנענ אונ סע האָט זיכ אנטוויקלט,
אונ איצט שאַקלט זיכ דאָרט א קוימ צוגעדעקטע מיט צוויי
באזונדערע בלעטלעכ קיילעכדיקע, פולע איינזאמע פרוכט.
ס'איז פאראנ עפעס אומעטיקס אינעם שאַקלענ זיכ פונ א
ריפער פרוכט אפ א דינינקנ צווינגל.
זי געזונט, דאָוויד.

דיינ אַשער

פראַנט, 14 דראג. מאלאָראַס. פּאָלק, 5 עסק.

*15

ד. האַפּשטיינענ

28 סענטיאבער, 1916

הארציק לייב ברודערל מינים!
איכ האָב נעכטנ באקומענ דיינ קארטל, אונ היינט
שרייב איכ צו דיר.

איך ווייס, אז אויך אייך איז דאָרשן ניט באַזונדערס
 גוט. נו, אונ מיר איז דאָ שלעכט. פאַרשטייט, האַרבסט...
 פאַרשווער האַרבסט!.. ווי אַן אַלטע קויטיקע באַבע, גייט
 ער אַרומ איבער די פעלדער און וועגן, און קיינ איינציקע
 פּרייד איז זינע פאַרטונקלע, טרערנדיקע אויגן, און ווען
 איך זיך דאָ אינעם האַלב-פינצערן הילף און איך דרויסן
 איז אַ בלאָטע און אַ רעגן, אַ רעגן אָן אופהער, פיל איך,
 אז עס רוקט זיך אָן אַ שרעקלעכ לאַנגער אומעט, עפעס
 שווערס, וואָס שטיקט דעם מויעב און דאָס האַרץ, און ווען
 איך גיב אַ טראַכט, אז דאָס וועט זיך ציען גאַנצע כאַדאַשימ,
 פיל איך זיך שוין איצט אָן קויבעס, און מיר דוכט זיך, איך
 זע: אַ באַרג רוקט זיך אפּ מיר פאַמעלעך און ער וועט מיך
 צערעמט, צעקוועטשן און איך בין ניט בעקויעב אוועקצוגיין,
 איך בין צוגעשמידט: איך דערמאָג זיך די פאַרגאַנגענע וויין-
 טערס, און באַמ געדאַנק, אז דאָס וועט זיך איבערכאַזערן,
 טרעט אַרויס אַ קאַלטער שווייס אפּן גאַנצן לייב. איך האָב
 דאָך שוין אָפּגעדינט פינף יאָר, און קיינמאָל האָט מיך אזוי
 ניט גערייצט אַ ניט-געשמירטע פאַרויכערטע סמעליע, ווי
 איצט, קיינמאָל האָב איך זיך ניט געפילט אזוי אומבאַהאַלפּן
 פאַר בלאָטע און רעגן, ווי איצט. מעגלעך, אז דאָס איז
 בלויז האַרבסט-פּיבער, דער טיטוול ווייסט עס!.. מע וועט זיך
 דאַרפן, ברודער, אונטערגאַרטלען, ווי מע זאָגט עס: די
 לעצטע רעזערוון אונטערציען.

זיי געזונט, טייערער!

אַ ש ע ר

*16

פונ א בריוו צו אדעל מאדומאָר

1 מני, 1919

...ס'איז ווארעם, זוניק. פאָרסט מיטן וואלד — פיינגלעך זינגען, פאָרסט מיטן פעלד — עם ווילט זיב אליין זינגען. די מילכאמע-געשעפטן גייען איצט גוט, כ'ווייס ניט, וואזוי וועט עס זיין, ווען דער בריוו וועט דערהיין, איך שרײַב פון דער סטאנציע בעלאָקאָראָוויטשי. צווישן דעם מיליטער ווערט געפירט עפעס אַ מעסע אַגיטאציע וועגן די קאָמוניסטן, יודן און דער טישרעזוויטשינקע. די דאָזיקע אַגיטאציע האָבן, פארשטייט זיך, געפירט די פעטליזאָן-צעם צווישן דער אַרטיקער באפעלקערונג, און פון זיי האָט זי זיך אָנגענומען אויב צווישן אונדזערע סאָלדאטן. ווי מיר שניט, ווערט די דאָזיקע אַגיטאציע די לעצטע טעג קלענער. אויב דו וועסט זען דאָוויד האָפּשטיינען אָדער קוויטקאָן, זאָג זיי, אז איך גריס זיי און כ'האָב זיי ליב. זאָג זיי, אז דאָ זינגען פאראן ס'פּעלדער, ס'פּעלדער. צו דער שטאָט איז ווייט, און דעם לעצטן טאָג וויעט אַלץ, וויעט און וויעט אַ נורנער, נימעכער ווינט, זאָג זיי...

*17

פונ א בריוו צו אדעל מאדומאָר

4 יוני, 1919

... איך דעם זעלבן טאָג, וואָס איך בין געקומען פון קזעוו קיין קאָראָסטען, זינגען מיר ארויסגעטראָטן איך שלאכט. אפן דריטן טאָג האָבן מיר זיך צוזאמענגעטראָפּן מיט די פּאָליאָקן, און מיט איינער אונדזערער אַ קאוואלע-

רישער אויסשפיר-גרופע האָבן מיר פארבאפט בא זיי א לאָ-
קאָמאָטיוו און א קאָמאנדע פון 20 מענטשן, 1 קוילנוואר-
פער און א מענגע פאטראָנעס. דאָס איז געווען ניט ווייט
פון דער סט. ראקיטנע.

איצט האָבן מיר פארנומען סארטע, נאָכדעם זוי מיר האָבן
ארויסגעטריבן פון דאָרטן די פאָליאקן. אָט דאָס זינען אלע
קריגס-דערפאָלגן.

וואָס אָנבאלאנגט דעם איבעריקן, איז ווייסטו דאָב.
כ/האָב דיר דערציילט: צו אלץ ביז איב שויג געוויינט, אג אג-
דערש מאָל איז פעלד באגינען, ווען די זון גייט אופ, איז
אפילע אָנגענעם.

אָט, אדעלקע, מיר וועט שויג געוויס לאנג ניט אויסקומען
צו זיין איז קיעוו. מיר האָבן זיב ווייט פארקליבן, און ווער
ווייסט, זוהיג נאָב מע וועט אונדז אריבערווארפן...

בא שווארצמאנס לעבן איז קיין באזונדערע אויסנאבע פון זינע לידער ניט דערשינען. די ערשטע זאמלונג פון שווארצמאנס לידער איז ארויסגעגעבן געווארן אין דער „קליינער ביבליאטעק ליריק“, קועוו, 1921. אונטערן נאמען „פון גאלדענע ווינטן“. דאָס דאָזיקע ביכעלע אנט-האלט א קורצע פאָרעדע „פון דעראקציע“ און 18 לידער. אין 1923 יאָר איז אינעם פארלאג „קולטור-ליגע“, קועוו, דערשינען אַ. שווארצמאנס „אלע לידער“ מיט א ביאגראפיע און אַנמערקונגען. די רעדאקציע פון דער דאָזי-קער אויסגאבע ווינט אָן, אז זי „האט זיך באמיט צונויפצו-זאמלען אלץ, וואָס איז פון שווארצמאנען פארבליבן, זי האָט צונויפגעקליבן אלע פארבליבענע שווארצמאנס מאנו-סקריפטן, וואָס זינען צעוואָרפן אין בריוו און אפ איינצלענע שטיקלעך פאפיר בא זינע פרענט און כאוויירימ“.

א דריטע זאמלונג — „אַשער שווארצמאן, צום 10-טן יאָרטאָג“ — האָט אָפגעדרוקט דער צענטראַרלאג, כאַרקאָוו, 1929. דאָרט איז געגעבן בלוז א טייל לידער שווארצמאנס.

אינ 1935 איז אין פארלאג פון דער אוקראינישער וויסנשאפט-אקאדעמיע דערשינען א בוך „אָשער שוואַרצ-מאָן. לידער און בריוו“ אונטער דער רעדאקציע פון מ. ל. לע-וויטאנא און מ. ערויק. אין דער זאמלונג זינען אינגעשלעסן 61 לידער (אין „אלע לידער“ — 57).

נאָך דריי פאָרעסענע לידער אָ. שוואַרצמאָס זינען צום ערשטן מאָל פאָרעפנטלעכט געוואָרן אינעם זשורנאל „סאָ-וועטישע ליטעראטור“ (נומ. 10) און זינען אינגע-שלעסן אין דער אויסגאבע פון „אלע לידער“, דערשינען אין מעלכע-פארלאג „דער עמעס“ אין 1944. אין זעלבן יאָר האָט די צייטונג „אייניקייט“ אָפגעדרוקט שוואַרצמאָס א ניט-באוואוסטע ליד „דער שניטער“, וואָס מיר שליסן אַין אין אונזער איצטיקער אויסגאבע.

ד י ק ר ע ש מ ע

גערדוקט צום ערשטן מאָל אין „פאָלקס-צייטונג“ (קווען) דעם 3 יאנואר 1918, נומ. 1 (63).
אין „אלע לידער“ איבערגעדרוקט מיט אייניקע קליינע אויסבעסערונגען לעגאָבע דעם מעקסט אין „פאָלקס-צייטונג“. מיר ברענגען דאָ די אויסבעסערונגען. וועלכע שוואַרצמאָס האָט ארינגעטראָגן:

אין „פאָלקס-צייטונג“

שורע 2: אן אלטע פארלאָזענע קרעשמע נאָכ שטייט.
שורע 5: נו, יאָגט ארום, ווינט, די פעלדער נאָכ טריקנט.
שורע 14: מיט בראָנפן צונויפ אפ דער שטאַמלענדער צונג.

אין „אלע לידער“

אן אלטע אמאָליקע קרעשמע נאָכ שטייט.
נו, יאָגט ארום, ווינט, נו, טריקנט איר, פעלדער.
מיט בראָנפן צונויפ אפ דער שיקערער צונג.

ווי די רעדאקציע פון „אלע לידער“ וונווט אָן, איז די ליד געווען פארקלערט אלס אן אורזינפיר צו א גרעסערער פאָעמע. פון דער דאָזיקער פאָעמע איז אָנגעשריבן בלויז פאָלגנדיקער פראגמענט:

„איז אָט פון דער האַלב שוין צעוואָרפענער קרעטשמע
דערצייל איב אן אלטע פארציטיקע מניסע.

געווען איז א יוד, אן אומאָליקער מאַכסן,
זיב פאָרעצ געדינט האָט ער ליב און געטרונ,
מיט יודן געהאלטן זיב נאָר ווי א יאכסן,
דאָכ פאָכער פאר גאָט און דער שוירע ניט פרוי.

געארבעט האָט ער, וועג מ'האָט בא זיב טאָכטער
דער עלטסטער די כאסענע פריילעב געשפילט;
צעטרואַנג, דערלאנגט, אלץ געטאָג אן צעקאָכטער,
און געסט האָבן ווי איב דער היימ זיב געפילט;

געקומען איז מען פון די דערפער און ישמעטלעכ,
ווי נאָר א באקאנטער און ווער שמועסט א פרינט.
געטאנצט ביז דער זיבעטער נאכט אין דער שפעטלעכ,
אזוי ווי מ'טאנצט שוין בא יודן ניט הינט.

דערנאָך בא דער מיטלסטערס כאסענע איז ער
געווען א מעכומן, וואָס ווייסט שוין זיב גראד,
מיט דעם פירט ער ישמועסן, צו דעם ליבלעכ שמויבלט,
פאר יעדן אזוי, ווי אימ קומט אין זיב פראט“.

שׁוױמױט א שׁיפּל װאָס ער-פּױל

געדרוקט צום ערשטן מאל אין „אלע לידער“. די רעדאקציע פון „אלע לידער“ גיט צו דער ליד אזוינע אָנמער-
קונגען:

(1) „אינ דער ערשטער רעדאקציע איז אפן אָרט פונ די פינטעלעך (סאָפּ פונ דער צווייטער סטראָפּע) געווען אזא שורע:

„מאכט דעם שיפל ווייניק אויס“.

זי איז שפעטער פון שווארצמאנען אויסגעמעקט געוואָרן“.

(2) „צו דער ליד איז שפעטער צוגעשריבן געוואָרן פאָלגנדיקער מוסערהאסקל:

„אז מע וועט מיך באהאלטן וואָס איז
אינ דער ערד דער קאלטער, גאסער,
זאָלסטו, מאמע, דאן ניט קלאָנגן, —
איך בין א שיפל אפן וואסער“.

ס'שמעקט מיין ליבסטע ...

געדרוקט צום ערשטן מאל אין „אלע לידער“ מיט אזא אָנמערקונג:

„אפן אָרט פונ דער שורע פונקטן איז אָנהייב פונ דער צווייטער סטראָפּע איז פריער געווען אזא שורע:

„רעדט מיין ליבסטע — פאלן פערל...“

שפיצן בערג פארשלאָפן

איבערגעזעצט אין יודיש אין 1910 פונ לערמאנטאָוס רוסישער איבערזעצונג.

שיקט דער יאמ...

פונ דער דאָזיקער ליד איז קיין מאנוסקריפט ניט געבליבן. די ליד איז אופגעשטעלט טיילווייז לויטן זיקאָרן

דורך אייניקע שווארצמאנס נאָענטע פרענט שוין נאָכ זיין טויט. געדרוקט צום ערשטן מאל אין „פון גאלדענע ווינטן“. אין דער פאָרם, ווי זי ווערט איצט געדרוקט, פֿעלט נאָכ א מיטעלע סמראָפּע פון 4 שורעס.

ס'זינען וואָלקן אָנגעשווימען

געדרוקט צום ערשטן מאל אין „פאָלקס-ציטונג“ דעם 8 דעקאבער 1917 נומ. 46 אין פאָלגנדיקער רעדאקציע:

„ס'זינען וואָלקנס אָנגעשווימען
און געשטעלט זיך אָפּצורען
איבער אונדזער שטאָט.
איז ביז נאכט געגאן א רעגן,
און די ערד האָט מיט האכנאָע,
ווי אַ ווידל אַ פארליכטע,
אינגעזאפט די פרישע טראָפּן, —
לנדנשאפטלעך זיי געטרונקען
דורך די גערטנער בא די הינזער,
דורך די ברייט-געדיכטע פארקן
און דורך יעדער אָפּן שפעלמל
אין די שטיין-ברוקירטע גאסן.
און צו נאכט איז שטיל געוואָרן, —
איינ זינט הימל אויסגעשטערנט,
און די אנדערע נאָכ אין וואָלקן
האָט פון מאל צו מאל באלויכטן
זיך פון ווינטע שטילע בליצן.
ס'האָט געבליצט אין ווינטע שטרעקעס,
ס'האָבן וועלטן זיך געוויזן
און אין אויגנבליק פארשווינדן —
און מיין הארץ האָט אופגעפלאטערט
און געשטילט זיך.

אונ א שטילקניט האָט געהויערט
אינ דער הערשאפט פונעם וואַלקנ,
אונ א פייער האָט געאַטעמט
אינ זינן ברוסט דער גרוילעכ-בלאָער,
אז אינ גאָרשן האָבן ביימער
זיב מיט כשאד פונ דעם געסוידעט,
אונ די מויערן די קאלטע .
האָבן שווער. פארטיפט זיב אינ זיב
פול מיט צאָרנדיקן שווינגן.

בינ איב מיד אווי געזעסן
אונ געקוקט אינ ווינטער ווינטקניט...

אינעם אופגערעגטן הימל
'זויפיל וואַנדערלעכע וועלטן,
אונ אינ וואַפגעריטן האַרצן,
'זויפיל גלוסטיקע פארלאנגען,
אז סע האָט מינן בלוט געזאָסן
אונ מינן קראפט אינ מיר געשטיקט זיב...

מיטאמאָל האָבן די ביימער
אַנגעהויבן העכער ורוישן;
אַנגעצויגן האָט אַ ווינטל,
א פארדעכטיקער שאַלעכ,
אונ געקוקט, צי איז מען גרויס דאָ
אופגעמען אַ נייעם רעגן.
אַנגעהויבן האָט דער הימל
אַפטער עפענען זיב פונ בליצן,
אונ צום טהאָם פונ נייע וועלטן,
ווי אונ אַפּקלאַנג פונ מינן האַרצן,
האָט אַ קנאל געטאָן אַ דונער..."

פונ דער ווייטקייט...

די רעדאקציע פון „אלע לידער“ ווייזט אָן, אז אינ
העפט איז פאראן פאָלגנדיקער וואריאנט פון דער דריטער
סטראָפּע:

„אונ אינ גאנצן פעלד, וואָס צווישן
שמאָלע פּאסן וועלדער בלאָע,
ליגט אַ וויילע אלץ פארשוויגן,
ווי פארצויבערט פון האנאָע.“

עס טרעפן מינוטן

כוצן געדרוקטן טעקסט איז פאראן נאָך דער שורע
„איננינעם מיט דיר“ אזא סטראָפּע:

„דער שמורעם דערקוויקט ניט,
ער ברענגט מיט זיך אומגליק
דעם נאָרמנ, דעם פּעלד.“

שיין איז דיין געשטאלט

אינ א קארטל פון 1912 צו דאָוויד האַפּשטיינענ ענדיקט
זיך די ערשטע שורע פון דער צווייטער סטראָפּע מיט „נאָר“,
אנשטאָט „אינ“.

כ'דארפ איצט ניט קיינעם...

ווי די רעדאקציע פון „אלע לידער“ ווייזט אָן, איז אינ
דער ערשטער רעדאקציע געווען נאָך די פאָלגנדיקע
סטראָפּע:

„כ'ויל, זאָלסט מנין קאָפּ אפּ די קני צו דיר נעמען,
דאָס הארץ זאָל אינ רוע אינ שטילער גענעזן,
ווען ס'וועט דיין דארע האנט גלעטן מיך ליבלעך
אזוי ווי אמאָל, ווען איך שלאָפּ בין געוועזן.“

וועגן דער דאָזיקער ליד רופט זיך שוואַרצמאַן אָפּ אין אַ
בריוו אזוי: „איך האָב קימאַט גאַרניט אָנגעשריבן פאַר דער
צײַט, אכוצ אייגנס ניט קײַן איבעריק וויכטיקס“.

עם טרעפט...

אָנגעשריבן אפּ מאַנעווערעס לעבן קאַליש. געדרוקט צום
ערשטן מאַל אין „אייגנס“, II (קיטעוו, 1920).

די נאַכט האָט באַדעקט מיך...

אָנגעשריבן אפּ די פּאָזיציעס אין פּוילן און צוגעשיקט
אינ אַ בריוו פון 1 מײַ 1915. אינעם בריוו פּעלן אינגאַנצן די
שורעס 11 — 14. געדרוקט צום ערשטן מאַל (פּולער טעקסט)
אין „אייגנס“, II.

און ניט נאָר דיין שנייער...

אָנגעשריבן אפּ די פּאָזיציעס אין פּוילן, אין פּרילינג
(אפרעל-מײַ) 1915. געדרוקט צום ערשטן מאַל אין
„אייגנס“, II.

אין דער ערשטער רעדאַקציע פון דער ליד לײַענט זיך
די פּערטע שורע אזוי:

„בא דעם, זאַס געווען איז מיט ברויט-סקירדעס דינכ“.

אין דער ערשטער רעדאַקציע איז פאַר דער פּאַרלעצטער
סטראָפּע פאַראַן טאָב אזא:

„וועט זײַן ווי אַ ביניען אפּ זאַמד,
דאַס גליק, וואָס דו פּלאַנצסט פאַר דיין פּאַלק,
און נאַריש וועט בלייבן דער שטאַלץ פון דיין קאַפּ
און ס'צווייפּענעמדיק וואַרצ פון כּאַלאָפּ“.

ווי זומער ס'פעלד ...

די ווערדאקציע פון „אלע לידער“ האָט געהאט אין איר רעשום פיר פארבליבענע וואריאנטן פון דער דאָזיקער ליד, וואָס אונטערשיידט זיך וועזנטלעך סני אין דער פאָרמ סני אינעם אינהאלט. מיר דרוקן האָ איבער די דריי ווייניק באוואוסטע וואריאנטן.

1-טער וואריאנט:

„ווי ס'פעלד אום הארבסט,
ווען ס'פאלט די זון שוין צו צום וואלד
און ס'ליגט דער שאַטן קלאָר און קיל,
דער בוים פון ווינט
מיט יעדן צווינג
שטייט בילעט... שטיל, —
'זוי איז מנין הארץ.

און ווי דער יאמ אין מיט פון נאכט,
און ווי די ביווע שפיל פון שלאכט —
אזוי ז'אויך מנין הארץ.

איך זוכ איך דיר, מנין ליבער פריינט,
די רוע, וואָס דו זוכסט אין מיר;
ווי שטילע וואסער איז דניג בליק,
און כ'זע דיך, ווי דו קוקסט צוריק
איך דנינעם הארץ, איך דנינער מיט,
און מיך, מיך קאָנסטו ניט“.

2-טער וואריאנט:

דער דאָזיקער וואריאנט אונטערשיידט זיך פונעם ערשטן בלויז אין דער שלום-סמראָפע, וועלכע הייבט זיך אָן גאָב דער שורע: „אזוי איז אויך מנין הארץ“.

„און פריינטשאפט שנינט פון דניג געזיכט,
'זוי ווי א שטילע העלע ליכט,

נאָר קוקנדיק אינ מיך (איך ווייס),
 דאָך קוקסטו אינ דיני אוינגעמ הארץ,
 אינ דינעם יאמ, אינ דינער מיט,
 און כ'גלייב דיר ניט".

3 - טער וואריאנט:

כראָנאָלאָגיש איז דער דאָזיקער וואריאנט דער לעצטער
 פארן געדרוקטן. ער אונטערשיידט זיך פונעם געדרוקטן
 מעקסט בלוז אינ די סטראָפּעס, וואָס הייבן זיך אָן נאָך דער
 שורע „אזוי איז אויב מיני הארץ“:

„און כ'ווייס מיני וועג ניט, איך בין בלינד,
 נאָר אונטער פּעלדזן, הער איך, דינט
 און ריזלט זיך א שטראָמ;
 און וועג מיני הארצנס טונקל-גראָ
 געבירט א לויטער-שמילע שאָ,
 האט ווי א שוואַם
 שווימט אופ מיני הארץ,
 און ווי איינ וואנצער קנויל בין דאָ“.

מיני ברודערס ליפן...

אָנגעשריבן אינ קווען נאָכן אופשטאנד קעגן דער
 צענטראַלער אוקראַנישער ראדע. געדרוקט צום ערשטן מאל
 אין „די נייע צייט“ (קווען) פארן 10 (23) מארט 1918,
 נומ. 46 (134); איבערגעדרוקט אין „אייגנס“, II און אין
 „אלע לידער“ מיט פאָלגנדיקע ענדערונגען:

אינ „די נייע צייט“:	אינ „אלע לידער“:
שורע 3. וועט עמעצער זיי	וועט עמעצ קושן זיי, אכוצ
קושן איצט, אכוצ זיין	זיין מוטער?
מוטער?	און שטייל קוקט איר זיך
שורע 9. איר קוקט זיך	איבער: מוויט?...?
איבער:	
מויט?	

אינ וואַלקנס פולער טונקל-נאכט

די רעדאקציע פון „אלע לידער“ ווויזט נאָן, אז אויסער דעם געדרוקטן טעקסט זינען דאָ נאָך פינף וואריאנטן, וועלכע אונטערשיידן זיך מיט א סאך בילד-און וואָרט-אויס-בעסערונגען. בלויז אינ וואריאנט קומט נאָך די ווערטער „ליגט ישׂתיל א בלאַנקער הימל-שטיק“ א גאנצע סטראָפּע, וואָס איז פון שוואַרצמאנען גענומען אינ קלאַמערן צום אויסשליסן פון טעקסט. מיר ברענגען די דאָזיקע סטראָפּע:

„איך בין אליין אינמיטן פעלד,
און אָפּגעפנט איז דאָס האַרץ
צו וויכסער וועל פון טונקל-נאכט,
צום גרינגסטן הויך פון פּרילינג-וועלט“.

אינ אָפּשטאנד

געהרוקט צום ערשטן מאל אינ „פאָלקס-צייטונג“ פארן 17 דעקאבער 1918, נומ. 192 (254).

אינ טדיבן מענטשן-לאַנד

אינ דער ערשטער רעדאקציע איז אינ דער שורע 8 ניט „בלוט“, נאָר „גלוט“.

מינן ברודער! כ'האָב דערזען...

געהרוקט אינ „קאָמוניסטישע פּאָן“ דעם 27 יון 1919, נומ. 22, אינ דער בניִלאַנע „די רויסע ארמיי“. אינ „אלע לידער“ איז די ליד געהרוקט פון שוואַרצמאנען א מאַנוסקריפּט אינ פּאָלגנדיקער פּאָרמ:

„איך האָב דערזען אינ דיר מינן ווייטעקריקן גינסט...
אפּ פעלדער אומעמיקע זע איך עמעצ שפּרינגט

אינ פונג פונ מנרעווס רויטער שונג
אונ שרעקט זיך פאר זינג זינג...
איך האב דערזען אפ דיר מינ לנג, וואָס איז
געפאנגען.
אפ איזערנע פעסט אינגעשמירטע שטאנגען
געזען האָב איך דינג בלוט פארשפריצט...
מיט פינערדיקע אויסעם אויסגעקריצט
וועט שטענדיק זינג
איך הארצ בא מיר דינג פונג.

אומעט

גערדוקט צום ערשטן מאל אינעם זאמלבוך „אפגאנג“
(קיעוו, 1919); די רעדאקציע פונ „אלע לידער“ וויזט אָן, אז
פונ דער האַזיקער ליד זינגען פאראן פיר וואריאנטן, פונ
וועלכע בלויז דער ערשטער, דער פריסטער, אונטערשיידט
זיך וועזנטלעך פונעם גערדוקטן טעקסט מיטן פאָלגנדיקן:

נאָך דער שורע „ווי טונקלער ווינטער-טאָג אפ שווינג-
דיקע פעלדער“ קומט אזא סטהאָפע:

„און ווען מינ ליבסטע הינט האָט מינ א סאָך
געטראָפן

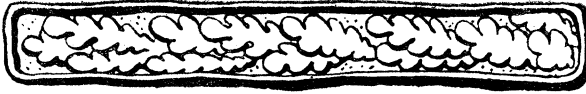
און זיך געזעגנט שטילערהייט,
און דורכגעגאנגן איז ביידע אונדז א הויב פונ פויט, —
געקומען ז'ער פונ נאכט-באהעלטעניש מינ מרויער
צו באוואכט

און זאָגן מיר,

אז טויט קומט אויך אפ שמייכלדיקע ליפּנ...“

די שווארצע מוטער-נאכט

שווארצמאנס לעצטע ליד. גערדוקט קורצ פאר זינג
אוועקניין אפן פּראָגראַם דעם 20 מיי 1919 אין „פּאָלקס-ציי-
טונג“ נומ. 69 (330).

אינהאלט

אויבן יוערוג על יום — ארנינפיר-וואָרט 3

לידער

13	די קרעטשמע
15	א שטראל פונ דער זונ
16	ווען די זונ גאנצעפרי
17	דער שניטער
20	איב האָב געזען אַ בלוזע שווערד
21	אינ אַ וואָסער שטאַט צי שטעמל
23	שווימט אַ שיפל וואסער-פול
24	ס'שמעקט מינן ליבסטע
26	אינ אַ מוטלאָזן האַרדסט-טאָג
28	שפיצן בערג פארשלאָפן
29	קינד, ביסט יונג

31	ווי אינ לויפנדיקן טיכל
33	ניט קיין הירש האָט זיך דערשראָקט
34	איך וויל מיין הארצווייטעק צעווייען
35	שיקט דער יאמ
36	קומ צו מיר
37	אונ וועט שטארבן אונדזער ליבע
38	אינ הימל אינ גרויען
39	ס'זינען וואַלקן אָנגעשווומען
42	אלע טאָג פאר זונען-אופגאנג
43	נאכט באהויערט, גרינג באאָטעמט
44	פונ דער ווינטקניט
46	אונ ס'וואַלט דעם סאָד
48	אויב קיין איידל'לע ליבע-בענקשאפט
49	שוועסטער, שוועסטער, ס'איז מיר פלוצעם
51	פרי אינ פעלד, די זון גייט אופעט
52	עס טרעפן מינוטן
53	די נאָענטסטע פרײַנט
55	נאָכ א ליבן, נאָכ א טויטן
56	שיינ איז דינ געשטאלט
57	פארנאכט
59	כ'דארפ איצט גיט קיינעם
60	ווען מיר זינען ביידע געוואָרן צעשיידט
61	עס טרעפט
63	פאראַסטעט ווערט
65	די נאכט האָט כאדעקט מיך
67	אונ ניט נאָר דינ שניער
69	אזוי ווי דער געצמאן
70	וואָס וויינט ער, דער וויינט
71	ס'האָט קינדערשלעכ-שטייל
72	יהנמ
74	שוועסטער, שוועסטער! גאנצע נעכט
76	מילכאָמע-מאָטיוון
78	ווי זומער ס'פעלד
80	זעונג

82	אָפּט אינ שפּעטיקע מינוטן
84	פּונ ציקל „שאַבעס“
85	כ'האָב געזען אינ מאַרק
86	מינן ברודערס ליפּן
88	פּרילינג
89	פּונ גאָלדענע ווינטן
90	איב ווייס פּונ א זומער-פּאָרנאכט
91	אינ האַרמסטיקן וואָונט
92	נאָכ קינדערווייז
93	זי דאָ מיט מיר
95	פּונ יעאַפּאָלד סטאָפּ
96	אינ וואָלקנספּולער טונקל-נאכט
98	אינ פינצטערער נאכט
100	אינ אופשטאנד
102	דערפּאר, וואָס ליב געהאַט
104	געבענטשט זאָל זיין די האַנט
106	אינ שריבן מענטשן-לאַנד
108	מינן ברודער! כ'האָב דערזען
109	אומשט
111	די שוואַרצע מוטער-נאכט
113	בריוו
139	באמערקונגען און וואַריאַנטן

Ошер Шварцман

Стихи и письма

Редактор *А. Вергелис*
Художеств. редактор *Г. Кудряцков*
Технич. редактор *Ж. Примак*
- Корректор *М. Иткович*

Сдано в набор 1/XI 1960 г.
Подписано в печать 20/I 1961 г.
Бум. 70×90¹/₃₂. 4,87 печ. л.=5,7.
Усл. печ. л. 3,8. Уч.-изд. л. +
I вкл.=3,84 л. Тираж 10.000. Зак. 1658.
Цена 31 коп.

Гослитиздат
Москва, Б-66, Ново-Басманная, 19
Московская типография № 3
«Искра революции» Мосгорсовнархоза

Printed in USSR